

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΕΤΟΣ ΜΖ'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ - ΤΗΛ. 72.18.308

1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1998

ΑΡΙΘ. 3

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ μνήμη τῶν ἁγίων μαρτύρων Μηνᾶ τοῦ Καλλικελάδου τοῦ Ἀθηναίου, Ἐρμογένους τοῦ Ἀθηναίου καὶ Εὐγράφου. — Μητροπ. Σισανίου καὶ Σιατίστης Ἀντωνίου, Ἡ δουλεῖα τῆς ἁμαρτίας. — Ἐπισκ. Ἀχελώου Εὐθυμίου, Ε' «Λογικὴ λατρεία». — Ἰω. Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες. — Παναγιώτη Θ. Παπαθεοδώρου, Ἡ Κασιανὴ καὶ τὸ ἔργο της. — Εὐτυχίας Γιαννουλάκη, Ἡ κοινωνικὴ διακονία στὰ ἐκκλησιαστικὰ ἔντυπα. — Πρεσβ. Δημητρίου Βασιλειάδη, Ἡ ποιμαντικὴ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τῆς Κρονστάνδης. — Κωνστ. Μ. Κονταξόπουλου, Οἱ 37 ἅγιοι Βασίλειοι τῆς Ὁρθοδοξίας. — Ἰωάννη Ἀντ. Παναγιωτόπουλου, Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἐκπαίδευσις: ἡ ἱστορία, τὸ παρὸν καὶ οἱ προοπτικὲς. — Μ. Μελ., Ἐπίκαιρα.

« ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ »

Δεκαπενθήμερο Περιοδικό

Ἰω. Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήναι
Τηλ. καὶ Fax 7218308

Ἐκδότης - Διευθυντὴς
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Ὁμότ. Καθηγ. Παν/μίου Ἀθηνῶν

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου
τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας

Προϊστάμενος
Σωκρ. Μαυρογόνατος. Τηλ. 72.10.734.

Ἡ μνήμη τῶν ἁγίων μαρτύρων Μηνᾶ τοῦ Καλλικελάδου τοῦ Ἀθηναίου, Ἐρμογένους τοῦ Ἀθηναίου καὶ Εὐγράφου

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο τεῦχος)

Ὁ ἔπαρχος τῆς Ἀλεξανδρείας Ἐρμογένης, ἐλεγχόμενος ἀπὸ τύψεις γιὰ τὴ στάσι του ἀπέναντι στὸν ἅγιο Μηνᾶ, διήλθε τὴ νύχτα ἀνήσυχος. Ἦταν ἐσωτερικῶς μετανοιωμένος, διότι εἶχε δώσει διαταγὴ νὰ παραδοθῆ τὸ λείψανό του στὰ ὄρνεα. «Ἐῶθεν (μὲ τὰ χαράματα) ἀναστὰς» σκέφθηκε νὰ τιμῆσι μὲ κηδεῖα τὸν συμπατριώτη ἅγιο, τὸν ὅποιο θεωροῦσε ἤδη νεκρόν. Δὲν μποροῦσε νὰ διανοηθῆ ὅτι ἦταν δυνατὸν ὁ ἅγιος Μηνᾶς νὰ εἶναι ἀκόμη ζωντανὸς μετὰ τὰ φρικτὰ βασανιστήρια, στὰ ὅποια τὸν εἶχεν ὑποβάλει. «Ἡμέρας δὲ ἤδη γενομένης, ἐπεὶ μεστὸν ἦν Ἀλεξανδρέων τὸ θέατρον (ἡθροιστο γὰρ παρὰ τῶν κηρύκων οὕτω προσταγὲν παρὰ τοῦ ἐπάρχου), προκαθήσας αὐτός, ἐκέλευσε τιμῆ πολλῇ παρὰ στρατιωτῶν χερσὶ τῆς εἰρκτῆς μετακομισθῆναι τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος» (Αὐτ., 388). Ὁ Ἐρμογένης σκεπτόταν ὅτι ἡ ἀπόδοσις τιμῶν στὸν —νομιζόμενον ὡς νεκρόν— ἅγιο Μηνᾶ θὰ ἐξευμένιζε κάπως τὰ ὀργισμένα πλήθη τῶν Ἀλεξανδρέων, ποὺ εἶχαν σαγηνευθῆ ἀπὸ τὸν μάρτυρα τοῦ Χριστοῦ.

Οἱ στρατιῶτες, ποὺ πῆγαν νὰ μεταφέρουν τὸ σῶμα του ἀπὸ τὴ φυλακὴ, ἐκκληκτοὶ εἶδαν «φωτὸς μὲν πλήρη τὴν ἐξοφωμένην εἰρκτὴν» (Αὐτ.), τὸν δὲ ἅγιο Μηνᾶ ὀλοζώντανο μὲ θεραπευμένα θαυματουργικῶς τὰ μέλη τοῦ σώματός του νὰ ψάλλῃ. Τὸν εἶδαν «τὴν γλῶτταν κινουῖντα καὶ φαιδρῶς ἄδοντα. “Ἐὰν καὶ πορευθῶ ἐν μέσῳ σικίας θανάτου, οὐ φοβηθήσομαι κακά, ὅτι Σὺ μετ’ ἐμοῦ εἶ, Κύριε (Ψαλμ. κβ', 4)”» (Αὐτ.). Οἱ στρατιῶτες τότε «ἐβόησαν Ἐμὲ γὰρ ὁ θεὸς τῶν Χριστιανῶν» καὶ «ἐπίστευσαν εἰς Χριστόν» (Αὐτ.). Ἀφοῦ ἔμειναν γοητευμένοι ἀρκετὴν ὥρα κοντὰ στὸν ἅγιο, τὸν συνώδευσαν μὲ χαρὰ στὸ κατάμεστο θέατρο τῆς πόλεως. Ὅταν τὰ πλήθη εἶδαν τὸν ἅγιο Μηνᾶ «ὀφθαλμοῖς βλέποντα καὶ γλῶσση λαλοῦντα καὶ βαδίζοντα τοῖς ποσὶν» (Αὐτ., 389), ξέσπασαν σὲ ἐνθουσιώδεις ἐπευφημίαι. Ὁ Ἐρμογένης ὁ Ἀθηναῖος ἐκκληκτος ἀπὸ τὴν θαυμασία

Ἡ δουλεία τῆς ἁμαρτίας

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. Ἀντωνίου

Ὁ ἄνθρωπος, τὸ τελειότερον καὶ εὐγενέστερον πάντων τῶν δημιουργημάτων, ἐπλάσθη «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν»¹ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ προικισθεὶς δι' ἐξόχως ὑπερόχων πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν δυνάμεων, διὰ τῶν ὁποίων θὰ ἠδύνατο νὰ τελειωθῆ καὶ νὰ ἐξομοιωθῆ ἠθικῶς πρὸς τὸν Δημιουργόν Του. Ὁ ἐκ σώματος, ὕλικου καὶ φθαρτοῦ, καὶ ψυχῆς, ἀϋλου καὶ ἀθανάτου, συγκείμενος ἄνθρωπος ἐδημιουργήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὃν ἐλεύθερον καὶ αὐτεξούσιον, ἡ δὲ περαιτέρω πρόοδος καὶ προαγωγή αὐτοῦ, ἡ μετατροπὴ δηλαδὴ τοῦ «κατ' εἰκόνα» εἰς «καθ' ὁμοίωσιν», ἐξηρτάτο ἐκ τῆς τηρήσεως ὑπ' αὐτοῦ τῆς θείας ἐντολῆς. Καὶ πᾶς τις ἐδικαιούτο νὰ ἀναμένῃ ὅτι ἄνθρωπος ὑπὸ τοιούτων φυσικῶν καὶ πνευματικῶν ἐφοδίων πεπροικισμένος θὰ ἀνθίστατο εἰς τὸν πειρασμόν. Ἄλλ' ὁ μισόκαλος Διάβολος ὑπὸ φθόνου κινούμενος, ἐν μορφῇ ὄφως ἐμφανισθεὶς ὑπήγειρε τὴν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς θείας ἐντολῆς καὶ τῆς τιμωρίας διὰ τὴν παράβασίν της, παρέστησε δὲ τὸν καρπὸν τοῦ ἀπηγορευμένου δένδρου ὅτι θὰ φέρῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς πλήρη ἀνεξαρτησίαν καὶ ὁμοίωσιν πρὸς τὸν Θεόν. Ὁ Γενάρχης τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ὑπήκουσεν εἰς τὴν σαγηνευτικὴν φωνὴν τοῦ Διαβόλου καὶ ὅλως ἐλευθέρως παρέβη τὴν ἐντολὴν τοῦ Ἁγίου Θεοῦ. Οὕτως ἡ παρακοὴ καὶ ἡ παράβασις τῆς ἐντολῆς ἐκείνης ὑπὸ τῶν πρωτοπλάστων εἰσήγαγεν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος τὴν ψυχοκτόνον ἁμαρτίαν καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας τὸν θάνατον. Ὁ οὐρανοβάμων Παῦλος λίαν εὐστόχως σημειοῖ ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους Ἐπιστολῇ: «Διὰ τοῦτο ὡσπερ

δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσηλθε καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος, καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διήλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον»². Τοὺς λόγους τούτους τοῦ μακαρίου Παύλου σχολιάζων ὁ ἐπιφανὴς συστηματικὸς θεολόγος *Εὐθύμιος Ζιγαβηνός* (ΙΑ' καὶ ΙΒ' μ.Χ. αἰών), παρατηρεῖ: «Ὡσπερ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου τοῦ Ἀδὰμ ἡ διὰ τῆς παρακοῆς ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσηλθεν. ...οὕτω καὶ τὸναντίον δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ... δικαίωσις εἰς τὸν κόσμον εἰσηλθεν»³. Ἀφ' ἧς στιγμῆς, δηλὸν ὅτι, εἰσηλθεν ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον, ὁ ἄνθρωπος κατέστη ὁ ἐκπρόσωπος τῆς ἀλλοτριᾶς καὶ πολεμίου δυνάμεως, ἣτις εἶχε διαρρήξει τὴν ἐνότητα ἐν τῷ Βασιλείῳ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἡ θέλησίς του ἔλαβε σταθερὰν κατεύθυνσιν ἀντιτιθεμένην ἀμέσως εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ὁμοίως καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Κύρου *Θεοδώρητος* (393-460 μ.Χ.), λέγει: «Τοῦ Ἀδὰμ ἡμαρτηκός καὶ θνητοῦ διὰ τὴν ἁμαρτίαν γεγεννημένου, ἐχώρησεν εἰς τὸ γένος ἀμφοτέρα. Εἰς πάντας γὰρ ἀνθρώπους διήλθεν ὁ θάνατος»⁴.

Οὕτως ὁ πανοῦργος καὶ «ἀνθρωποκτόνος»⁵ Σατανᾶς ἐκ φθόνου κινούμενος καὶ παροικιωδῶς πλαστογραφῆσας τὴν ἀλήθειαν, ἣτις, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς θεοπνεύστου Ἁγίας Γραφῆς, ταυτίζεται πρὸς τὸν Θεόν⁶, κατῳρθωσε νὰ παρασύρῃ τοὺς Πρωτοπλάστους καὶ Γενάρχας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εἰς τὸν κρημνὸν τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς φθορᾶς. Ἀληθῶς τὸ ἀμάρτημα τοῦ φθόνου εἶναι θανάσιμον καὶ ἡ δυσώδης πηγὴ ὄλων τῶν δυστυχημάτων. Τὸ φοβερόν καὶ ψυχόλεθρον τοῦτο ἀμάρ-

ῖασι τῶν πληγῶν τοῦ κατὰ τὴν προηγουμένη ἐσπέρα πνεόντος τὰ λοιπὰ ἁγίου Μηνᾶ, τὸν ἄκουσε ἄλλην μίαν φορὰν νὰ τὸν καλῆ νὰ πιστεύσῃ καὶ αὐτὸς στὸν Χριστό. Καὶ πράγματι εἶχε σημάνει ἡ ὥρα τῆς Χάριτος καὶ γιὰ τὸν Ἐρμογένῃ τὸν Ἀθηναῖο. Ὡς λέγει ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ Μεταφραστῆς, «ὁ ἔπαρχος, ἄτε ψυχῆς ἀγαθῆς ὢν, εὐπαραδέκτου τε πρὸς τὴν ἀλήθειαν, μάλιστα δὲ καὶ τῆς Χάριτος, τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ τῆς ψυχῆς ἀψαμένης ἤρξατο συνιέναι τοῦτο μὲν ἐκ τῶν λόγων, τοῦτο αὐγὰς (ἀκτίνες) τῆς εὐσεβείας ἠρέμα πως ὑποδέχεσθαι» (Αὐτ., 392-393). Καθὼς τὸ φῶς τῆς ἀλήθειας πλημύριζε μυστικῶς τὴν ὑπαρξί του, ἐνοιωσε ὅτι δὲν μπορούσε νὰ συνεχίσῃ νὰ κλείνῃ τ' αὐτὰ τῆς ψυχῆς του στὸ θεῖο κάλεσμα. Ξαφνικὰ «ἀθρόον

ἀναπηδήσας τοῦ θρόνου, πρὸς τὸ πλῆθος ἐβόησεν, Ὅντως ἀληθινοῦ Θεοῦ ὑπηρέτης οὗτος, τῇ χειρὶ δείξας τὸν ἅγιον... Ἐγὼ τοῦτον ὁμολογῶ Θεὸν ἀληθῆ, τὸν οὕτω μὲν παραδόξως τοὺς ἰδίους ἀγωνιστὰς ἀναπλάττοντα, οὐρανόθεν δέ, ὡς ὁρᾶτε, τὰς νίκας βραβεύοντα, καὶ νοερᾶ συμμαχία τούτοις ἀμύνοντα» (Αὐτ., 383).

Τὸ παράδειγμα τοῦ Ἐρμογένους ἀκολούθησε καὶ πλῆθος εἰδωλολατρῶν, ποὺ παρευρίσκονταν στὸ θέατρο τῆς Ἀλεξανδρείας, οἱ ὁποῖοι ἔλεγαν στὸν ἔπαρχο: «Πάντες ἡμεῖς πιστεύομεν τῷ ὑπὸ σοῦ κηρυττομένῳ Θεῷ καὶ ἤδη πάντα ἀρνούμεθα καὶ αὐτῷ μόνῳ στρατεύεσθαι καὶ ὑπηρετεῖν προηρήμεθα» (Αὐτ., 396).

(Συνεχίζεται)

τημα τοῦ φθόνου πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ ὑλικοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐσκότισε καὶ ὠδήγησεν εἰς τὴν πῶσιν καὶ τὴν κατὰ τοῦ Δημιουργοῦ ἀνταρσίαν καὶ ἀντενέργειαν εἰς τὸ θέλημα Αὐτοῦ, τὸν ἀρχηγὸν τῶν δαιμόνων, τὸν Σατανᾶν, εἶτα ἐξώρισεν ἀπὸ τὸν Παράδεισον τοὺς πρωτοπλάστους καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐπεσώρευσε πάντα τὰ δεινὰ εἰς τὴν γῆν καὶ τὸ δεινότατον πάντων τὸν θάνατον: «Φθόνῳ δὲ διαβόλου ὁ θάνατος εἰσηλθεν εἰς τὸν κόσμον»⁷.

Ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὴν ἀνυποταξίαν καὶ παρακοήν, τῆς ὁποίας κινητήριος δύναμις καὶ ἀρχὴ ἦτο ἡ φιλαυτία, ἀφοῦ οἱ πρωτόπλαστοι δι' ἰδίων μέσων ἐπεθύμησαν νὰ πορισθοῦν τελειότητα καὶ εὐδαιμονίαν καὶ προετίμησαν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐξαρτήσεώς των, καθίσταται δούλος τῆς ἁμαρτίας προοδεύων εἰς τὸ κακὸν καὶ τὸ φαῦλον. Καὶ ἀληθῶς ἡ συνεχῆς πρᾶξις τῆς ἁμαρτίας ὑποδουλώνει τὸν ἄνθρωπον εἰς αὐτήν, ὡς διδάσκει ὁ Μαθητὴς τῆς ἀγάπης, Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης: «Πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δούλος ἐστὶ τῆς ἁμαρτίας»⁸. Τοὺς λόγους τούτους τοῦ Κυρίου, οὓς εἶχον παρανοήσει οἱ Ἰουδαῖοι, σχολιάζων ὁ ἱερός Χρυσόστομος (354-407 μ.Χ.), λέγει: «Ἐπεὶ εἶπεν ἂν τὰ (ἐν Αἰγύπτῳ) τετρακόσια ἔτη εἶπεν ἂν τὰ (ἐν Βαβυλῶνι) ἑβδομήκοντα εἶπεν ἂν τὰ ἐπὶ τῶν κριτῶν, τὰ ποτὲ μὲν εἴκοσι, ποτὲ δὲ δύο, ποτὲ δὲ ἑπτὰ εἶπεν ἂν, πῶς οὐδέποτε διέλιπον δουλεύοντες. Ἄλλ' οὐ τοῦτο ἐσπούδαζε δεῖξαι, δούλους ἀνθρώπων γενομένους, ἀλλὰ τῆς ἁμαρτίας, ἥπερ ἐστὶ καὶ χαλεπωτάτη δουλεία, ἧς Θεὸς μόνος ἀπαλλάξει δύναται»⁹. Ὁ ἐνεστώδης τὸν ὁποῖον χρησιμοποιεῖ ἐνταῦθα ὁ ἱερός Εὐαγγελιστῆς δηλοῖ τὴν καθ' ἑξὶν ἐνέργειαν τῆς ἁμαρτίας, καὶ οὐχὶ τὴν ἐκ συναρπαγῆς διολίσθησιν εἰς αὐτήν¹⁰. Ἡ δουλεία αὕτη τοῦ ἁμαρτωλοῦ εἶναι τρομερὰ καὶ ἀσυγκρίτως ἐπαχθῆς πάσης κοσμικῆς δουλείας εἴτε προσωπικῆς εἴτε ἐθνικῆς, διότι διαφθείρει τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν καθιστᾷ ἠθικῶς ἀναίσθητον.

Ὁ ἐπάρατος θεσμὸς τῆς δουλείας τῶν ἀτόμων ἀλλὰ καὶ τῶν λαῶν, λίαν διαδεδομένος κατὰ τὴν προχριστιανικὴν ἀρχαιότητα, ἐνεποίει φρίκην, καὶ δικαίως, διότι ὁ δούλος δὲν ἐθεωρεῖτο πρόσωπον ἀλλὰ πρᾶγμα. Ὁ δούλος ἠγοράζετο καὶ ἐπωλεῖτο ὡς τι κοινὸν ζῶον καὶ ἀπετέλει μέρος τῆς περιουσίας τοῦ ἀγοράσαντος, ἦτο δὲ ἠναγκασμένος νὰ ἐργάζεται ἐπιμελῶς τὴν περιουσίαν τοῦ κυρίου του ἄνευ τινὸς ἀμοιβῆς, τῆς τροφῆς παρεχομένης εἰς αὐτὸν ἐκ λόγων συμφέροντος. Αἱ πλέον πεπολιτισμένοι χῶροι τῆς ἀρχαιότητος ἦσαν μάρτυρες συνεχεῖς τραγικῶν σκηνῶν προκαλουμένων ἐκ τῆς δουλείας. Καὶ ὁ περιούσιος τοῦ Κυρίου λαὸς εἶχεν ὑποδουλωθῆ ἐπὶ μακρὸν χρόνον εἰς τὴν χώραν τῶν Αἰγυπτίων, ἐκ τῆς ὁποίας θαυμαστῶς ἀπηλευθερώ-

θη, ὁ δὲ πρωταγωνιστὴς τῆς ἀπελευθερώσεώς του (κατὰ τὸ 1500 π.Χ.) Μωϋσῆς καὶ οἱ ψαλμῳδοὶ ἐν τοῖς ψαλμοῖς ὑπομμνήσκουν εἰς τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων τὴν σκληρὰν ἐκείνην δουλείαν τῆς Αἰγύπτου (περίπου 400 ἔτη), τὴν ὁποῖαν ἀποκαλοῦν «κάμνον σιδηρᾶν»¹¹. Ἐν τῇ αἰωνίᾳ πόλει, τῇ Ρώμῃ, ὁ θεσμὸς τῆς δουλείας ἐφθασεν εἰς τὸ ἔπακρον τῆς ἀθλιότητος, ἀφοῦ χάριν διασκεδάσεως τοῦ ὄχλου, οἱ δυστυχεῖς δούλοι ἐρρίπτοντο εἰς τὴν κονίστραν τοῦ ἀμφιθεάτρου, ἵνα παλαίσωσι πρὸς θηρία καὶ ὑποστῶσιν ὀδυνηρὸν καὶ ἀγωνιώδη θάνατον.

(Συνεχίζεται)

1. *Γενέσεως*, 1, 26.

2. *Ρωμαίους*, 5, 12.

3. *Εὐθυμίου Ζιγαβηνοῦ*, *Βλ. Παναγιώτου Τρεμπέλα*, Ὑπόμνημα εἰς τὰς Ἐπιστολάς τῆς Καινῆς Διαθήκης, Τόμος Α', σελ. 86, Ἀθήναι, 1956.

4. *Θεοδώρητου Κύρου*, Ἐρμηνεία τῶν ΙΔ' Ἐπιστολῶν τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Παύλου, MPG, τόμος 82, ιβ', 100B.

5. *Ἰωάννου*, 8, 44.

6. Διὰ τὴν τελικὴν ἐπικράτησιν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀληθείας μᾶς διδάσκει τὸ Α' Βιβλίον τοῦ Ἑσδρα, ὅπου ἡ ἀλήθεια ταπνίζεται πρὸς τὸν Θεὸν (*Ἑσδρας Α'*, 4, 35-40), καὶ ὁ ἱστορικὸς *Πολύβιος* (204-120 π.Χ.), ὁ ὁποῖος γράφει: «Καὶ μοι δοκεῖ μεγίστην θεὸν τοῖς ἀνθρώποις ἢ φύσιν ἀποδειξαί τὴν ἀλήθειαν καὶ μεγίστην αὐτῇ προσθεῖναι δύναμιν. Πάντων γοῦν αὐτὴν καταγωνιζομένων, ἐνίστε καὶ πασῶν τῶν πιθανοτήτων μετὰ τοῦ ψεύδους ταττομένων, οὐκ οἶδ' ὅπως αὐτῇ δι' ἑαυτῆς εἰς τὰς ψυχὰς εἰσδύεται τῶν ἀνθρώπων, καὶ ποτὲ μὲν παραχρῆμα δείκνυσι τὴν αὐτῆς δύναμιν, ποτὲ δὲ καὶ πολὺν χρόνον ἐπισκοπιθεῖσα, τέλος αὐτῇ δι' ἑαυτῆς ἐπικρατεῖ καὶ καταγωνίζεται τὸ ψεῦδος...» (= Μοῦ φαίνεται ὅτι τεραστίαν θεὰν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἢ φύσιν ἔχει ἀποδειξί τὴν ἀλήθειαν καὶ πελωρίαν δύναμιν ἔχει προσθέσει εἰς αὐτήν. Καὶ ἐνῶ, ὡς γνωστόν, τὰ πάντα καταδιώκουν τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐνίστε ὅλα τὰ πειστικοφανῆ φαινόμενα μετὰ τοῦ ψεύδους ἐναντίον τῆς συμμαχοῦν, δὲν γνωρίζω μετὰ ποῖον τρόπον μόνῃ τῆς αὐτῆς κατορθῶναι νὰ εἰσδύῃ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ ἄλλοτε μὲν ἀμέσως φανερώσιν τὴν δύναμίν τῆς, ἄλλοτε ὁμως μολονότι πολὺν καιρὸν ἔχει ἀπὸ σκότος σκεπασθῆ, τελικῶς ἢ ἀλήθεια μετὰ τὴν ἰδικὴν τῆς δύναμιν ἐπικρατεῖ καὶ μετὰ τὸν ἀγῶνά τῆς κατανικᾷ τὸ ψεῦδος) (*Πολύβιος*, Βιβλίον ΙΓ', κεφ. 5 § 4-6).

7. *Σοφία Σολομώντος*, 2, 24.

8. *Ἰωάννου*, 8, 34.

9. *Ἰωάννου Χρυσόστομου*, Ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Ἀπόστολον καὶ Εὐαγγελιστὴν, Ὁμιλία ΝΔ', α' MPG, 59, 297.

10. Ἡ δουλεία αὕτη συνδυάζει τὴν πρᾶξιν μετὰ τῆς καταστάσεως (= πᾶς ὅστις ζῆ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ). Ἐφ' ὅσον οὐκ ἐστὶν ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς, ὅς ζῆσεται καὶ οὐχ ἁμαρτήσει, ὁ Θεὸς δὲν θὰ εἶχε κανένα δούλον του ἐπὶ τῆς γῆς, ἐὰν πᾶς ἁμαρτάνων ἦτο καὶ δούλος τῆς ἁμαρτίας. Ἀλλὰ μόνον ὁ ποῶν τὴν ἁμαρτίαν δούλος ἐστὶ τῆς ἁμαρτίας. Ὁ ποιῶν δὲ τὴν ἁμαρτίαν εἶναι ὁ προτιμῶν αὐτὴν «τῆς θείας καὶ ὑπερκοσμίου ἀρετῆς», ὁ ἐκλέγων τὴν ὁδὸν «τῆς ὀφιώδους καὶ θηριομόρφου κακίας» καὶ περιφρονῶν τὴν ὁδὸν τῆς ἀγιότητος, ὁ συμβαλλόμενος μετὰ τῆς ἁμαρτίας καὶ συζευγνύμενος αὐτήν. Εἰς αὐτὸν καθίσταται συνήθεια ἢ ἁμαρτία καὶ σύνθημα κυριαρχοῦν ἐπὶ ὀλοκλήρου τῆς ζωῆς του. *Βλ. Παναγιώτου Τρεμπέλα*, Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, σελ. 309, Ἐκδόσεις Τρίτη, Ἀθήναι, 1979.

11. *Δευτερονομίου*, 4, 20.

Ε' «ΛΟΓΙΚΗ ΛΑΤΡΕΙΑ»*

Του Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Μὲ τὴν ἐπικράτηση τοῦ νηριοβαπτισμοῦ, τὸ Βάπτισμα ἄρχισε νὰ χορηγεῖται πρὶν ἀπὸ τὴ διαδικασία τῆς Κατήχησεως. Ὁ νηριοβαπτισμὸς ἔχει μιὰ θεολογικὴ καὶ μιὰ ἀνθρωπολογικὴ βάση. Τὸ Βάπτισμα θεωρεῖται ὡς ἀπροϋπόθετο δῶρο τοῦ Θεοῦ στὸ νεογέννητο ἄνθρωπο (Θεολογικὴ βάση) καὶ μὲ τὸ νηριοβαπτισμό, ἡ διαδικασία ἐξαγνισμοῦ καὶ θεραπείας τῆς μεταπτωτικῆς φύσης **ἀρχίζει πολὺ νωρὶς**, ἀπὸ τὰ βρεφικὰ καὶ νηπιακὰ χρόνια τοῦ ἀνθρώπου (ἀνθρωπολογικὴ βάση).

Ὡστόσο, τὸ Βάπτισμα δὲν εἶναι παρὰ ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ εἴσοδος στὴν «ὁδὸν τῆς μετανοίας». Μὲ τὸ Βάπτισμα ἀρχίζει μιὰ πορεία πού ὁ βαπτισμένος χριστιανὸς πρέπει νὰ συνεχίσει σὲ ὁλόκληρο τὸ βίό του, γιὰ νὰ φθάσει *«εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ»* (Ἐφεσ. δ' 13).

Ὡς ἐκ τούτου, **μετὰ** τὸ Βάπτισμα, εἶναι ἀπαραίτητὴ ἡ Κατήχησις, ἡ ὁποία θὰ βοηθήσει τοὺς βαπτισμένους χριστιανοὺς στὴν ἀνάπτυξη καὶ τελείωση τῆς πίστεως. Τὸ ἔργο αὐτό, θεωρητικά, τὸ ἀναλαμβάνουν οἱ χριστιανοὶ γονεῖς, ὁ ἀνάδοχος καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ κοινότητα (ἐνορία). Δυστυχῶς ὁμως, στὴν πράξη, ὁ κατηχητικὸς ρόλος τῶν τριῶν αὐτῶν ἐγγυητῶν τῆς ἐν Χριστῷ ἀνάπτυξης τοῦ παιδιοῦ ἀσκεῖται πλημμελῶς ἢ ἀδρανεῖ τελείως⁶.

Ὅσα ἀναπτύξαμε προηγουμένως φανερῶνουν πόσο ἀναγκαῖα καὶ ἀπαραίτητὴ εἶναι ἡ ἀνανέωση καὶ ἡ ἀποτελεσματικότερη ἀσκήσις τῆς Κατήχησεως, ἐκ μέρους τῶν λειτουργῶν τῆς Ἐκκλησίας.

β) **Ὁ λειτουργικὸς καταρτισμὸς:** Ἡ ὀρθόδοξη πνευματικότητα ἔχει ἔντονο μυστηριακὸ χαρακτήρα. Οἱ ὀρθόδοξοι βιώνουν τὴν ἐν Χριστῷ σωτηρία διὰ τῆς συμμετοχῆς τους στὰ ἱερὰ Μυστήρια. Ἡ ὀρθόδοξη θρησκευτικὴ δὲν εἶναι θεωρητικὴ καὶ ἀφηρημένη, μιὰ θρησκευτικὴ ἰδεολογία, ἀλλὰ ἕνας συγκεκριμένος τρόπος ζωῆς. Εἶναι ἐμπειρία καὶ βιοτή, πού συνδέεται ἄμεσα μὲ τὶς ἁγιαστικὰ πράξεις καὶ τὰ ἱερὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας. Μιὰ «ὀρθοδοξία» πού δὲν θὰ ἔχει καμιὰ ἀναφορὰ καὶ σχέση μὲ τὰ ἱερὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας θὰ ἦταν σκέτῃ ἄρνησις τῆς ὀρθοδοξίας!

Ὡστόσο, πολλοὶ ὀρθόδοξοι σήμερα, περιορίζουν τὴν ὀρθοδοξία τους, μόνον καὶ μόνον στὸ ὅτι γεννήθηκαν ἀπὸ ὀρθόδοξους γονεῖς καὶ στὸ ὅτι

βαπτίσθηκαν, στὴ νηπιακὴ τους ἡλικία. Κατὰ τὰ ἄλλα, ἡ σχέση τους μὲ τὴ μυστηριακὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἢ ἐλάχιστη ἕως μηδαμινὴ ἢ ἔχει τελείως διακοπεῖ. Στὴν κατάστασις αὐτὴ βρῖσκεται ἕνα μεγάλο ποσοστὸ τοῦ ὀρθόδοξου λαοῦ.

Βέβαια, τυπικῶς, ὁ ἑλληνικὸς λαὸς, στὴ μεγάλη του πλειονότητα, ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ὀρθόδοξος καὶ τὰ τελευταῖα χρόνια παρατηρεῖται μιὰ ἐπανεκτίμησις τῆς κοινωνικῆς, πολιτιστικῆς καὶ ἐθνικῆς σημασίας πού ἔχει τὸ γεγονός αὐτό. Ἡ Ἑλλάδα, ἀπὸ τὴν ἄποψη αὐτὴ (καὶ μὲ Συνταγματικὴ μάλιστα κατοχύρωσις) εἶναι μιὰ Ὀρθόδοξη Χώρα. Ἡ Ἐκκλησία ὁμως, ἀπὸ τὴ δική της πλευρὰ καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ἐπίσης γεγονός ὅτι ἕνα μεγάλο ποσοστὸ τῶν μελῶν τῆς δὲν σχετίζεται μὲ τὴ μυστηριακὴ ζωὴ τῆς, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἱκανοποιημένη.

Πρώτιστος, ἐπομένως σκοπὸς τοῦ κηρυκτικοῦ ἔργου τῶν λειτουργῶν τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ εἶναι ἡ συνεχῆς πληροφόρησις καὶ ἐνημέρωσις τοῦ λαοῦ γιὰ τὸν μυστηριακὸ χαρακτήρα τῆς ὀρθόδοξου βιοτῆς καὶ πολιτείας. Παλαιότερα, οἱ ἀγαθοὶ καὶ εὐλαβεῖς, ὀλιγογράμματοι ὁμως λευίται τῆς προαστικῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος αὐτοῦ, χρησιμοποιοῦσαν τὸν ἔλεγχο, τὴν ἀπειλὴ τοῦ ἀφορισμοῦ καὶ τὸν φόβο τῆς μελλούσης αἰωνίου καταδίκης... Ὁ τρόπος, αὐτὸς, ἴσως νὰ ἦταν ἀποτελεσματικὸς, σὲ ἐποχὲς ὅπου ὁ φόβος καὶ ὁ ἐκφοβισμὸς ἦσαν παραδεκτὰ παιδαγωγικὰ μέσα, πού χρησιμοποιοῦσε καὶ ἡ πολιτεία (μὲ τὸν χωροφύλακα) καὶ ἡ δημόσια ἐκπαίδευσις (μὲ τὸν παιδονόμο) καὶ ἡ οἰκογένεια (μὲ τὸ ξύλο τῶν... γονέων). Σήμερα ὁμως, τὰ μέσα αὐτὰ ἔπαυσαν νὰ εἶναι ἀποτελεσματικὰ καὶ δὲν χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ κανένα φορέα τῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ζωῆς. Τὸ μόνον μέσον πού δὲν θὰ χάσει ποτὲ τὴν ἀποτελεσματικότητά του εἶναι ὁ **λόγος**⁷.

Ἡ Ἐκκλησία, ἐπομένως, καὶ ἰδιαίτερα ἡ Ὀρθόδοξη, πού εἶναι ἡ κατεξοχὴν Ἐκκλησία τοῦ Λόγου, πρέπει νὰ ἀξιοποιήσῃ περισσότερο τὸν λόγο καὶ ἐν προκειμένῳ, τὸν **μυσταγωγικὸν λόγο**. Οἱ λειτουργοὶ τοῦ λόγου πρέπει νὰ ἔχουν ὡς κύριον ἔργο τους τὴν ἐπανασύνδεσις τῶν ὀρθόδοξων μὲ τὴ μυστηριακὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ὅχι πιά μὲ ἐκφοβισμοὺς καὶ ἀπειλὰς, ἀλλὰ μετὰ λόγου καὶ πειθοῦς.

γ) **Ὁ ἐπανευαγγελισμὸς:** Ἡ ἐκκοσμίκευσις καὶ

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 19 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2 τεύχους.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τού κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΑΗ, Καθηγητού του Παν/μίου Θεσσαλονίκης

(Συνέχεια από το προηγούμενο τεύχος)

Συνήθως λέγεται ότι η νηστεία της παραμονής των Θεοφανείων αφορά στην πόση του μεγάλου αγιασμού και επομένως ότι η προϋπόθεση για την κοινωνία από αυτόν αποτελεί η νηστεία μιάς ημέρας. Για το θέμα αυτό θα ήταν σκόπιμο να λεχθούν δυο λόγια, γιατί είναι από τα πιο συζητούμενα θέματα από αυτά που σχετίζονται με τον αγιασμό των Θεοφανείων και για τα όποια ζητούν οι πιστοί την συμβουλή των ιερέων.

“Οτι ο μέγας αγιασμός «τα δευτερεία ἐπέχει τῶν θείων μυστηρίων» (Εὐχολόγιον, κώδ. Βατοπεδίου 134 [745] τοῦ ἔτους 1538), εἶναι δηλαδὴ τὸ δεύτερο μετὰ τὴν θεία κοινωνία ἱερώτατο «μυστηριακὸν εἶδος» (κατὰ τὴν σχολαστικὴ ὀρολογία), κανεὶς δὲν ἀμφιβάλλει. Εἶναι τὸ «ὔδωρ τῆς ἀναγεννήσεως» τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, πού διὰ τῆς ἐπικλήσεως καὶ ἐπιφοιτήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος «ἀναστοιχειοῦται» (ἢ «μεταστοιχειοῦται»), κατὰ τὸν ἅγιον Κύριλλο Ἀλεξανδρείας (Εἰς Ἰωάννην Β' 1), καὶ γίνεται «ἀφθαρσίας πηγὴ, αγιασμοῦ δῶρον, ἀμαρτημάτων λυτήριον, νοσημάτων ἀλεξιτήριον» γιὰ τοὺς πιστοὺς πού μεταλαμβάνουν ἢ χροῖνται ἀπὸ αὐτό, πάροχο αγιασμοῦ καὶ εὐλογίας σ' ὀλόκληρη τὴν κτίση. Ὅτι τὸ ὔδωρ τοῦ μεγάλου αγιασμοῦ εἶναι τὸ ἴδιο μὲ τὸ ὔδωρ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος εἶναι καταφανὲς καὶ ἀπὸ τὴν ταυτότητα τῶν καθαγιαστικῶν εὐχῶν καὶ ἀπὸ τὴν παλαιά, καὶ τὴν σύγχρονη ἀκόμα, πράξις τῆς Ἐκκλησίας, πού βάπτι-

ζε καὶ βαπτίζει σ' αὐτὸ τοὺς κατηχουμένους, καὶ ἀπὸ ὅσα γράφει ὁ ἅγιος Συμεὼν Θεσσαλονίκης, πού θεωρεῖ μάλιστα ἀντιστρόφως τὸ ὔδωρ τοῦ βαπτίσματος «κατ' οὐδὲν ἐλαττούμενον τοῦ τῶν ἁγίων Θεοφανείων» (Διάλογος, κεφ. 70). Ὡς τέτοιο δίδεται ἀντὶ τῆς θείας κοινωνίας στοὺς πιστοὺς, πού γιὰ κάποιον λόγο κωλύονται νὰ προσέλθουν σ' αὐτήν. Αὐτὸ ἀκριβῶς προκάλεσε δύο εὐλαβεῖς παρεξηγήσεις: ὅτι δηλαδὴ ὑποκαθιστᾶ τὴν θεία μετάληψη, ὡς κατὰ κάποιον τρόπο ἴσο μὲ αὐτήν, καὶ ὅτι κατ' ἀναλογίαν προηγείται τῆς πόσεως τοῦ νηστεία. Τὸ πρῶτο δὲν θὰ ἔπρεπε κἂν νὰ συζητεῖται, γιατί εἶναι σαφὲς ὅτι ὁ μέγας αγιασμός εἶναι μὲν γιὰ τοὺς λόγους πού εἴπαμε τὸ ἱερότερο μετὰ τὴν θεία κοινωνία εἶδος, ἀλλ' ἐπ' οὐδενὶ εἶναι κοινωνία τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου, οὔτε ποτὲ τὴν ἀντικαθιστᾶ. Παρὰ ταῦτα ὑπάρχει ἡ λαϊκὴ ἀντίληψη ὅτι τὰ Θεοφάνεια δὲν κοινωνοῦμε, γιατί θὰ πάρομε αγιασμό καὶ «εἶναι τὸ ἴδιο». Ὅσο δὲ γιὰ τὴν νηστεία πρὸ τοῦ μεγάλου αγιασμοῦ, καὶ αὐτὴ μᾶλλον καλλιεργήθηκε κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ νεότερο ἔθος τῆς νηστείας πρὸ τῆς θείας κοινωνίας, πού δὲν μπόρεσε ὁμως νὰ ἐξελιχθεῖ καὶ αὐτὴ σὲ τριήμερη, λόγω τοῦ ὅτι οἱ πρὸ τῶν Θεοφανείων ἡμέρες τοῦ ἑορταστικοῦ δωδεκαήμερου ἔχουν «κατάλυσιν εἰς πάντα», πλὴν, ἐννοεῖται, τῆς παραμονῆς. Ὅσο γιὰ τὴν νηστεία αὐτὴ τῆς παραμονῆς, πού κοινῶς θεωρεῖται ὅτι γίνεται γιὰ τὸν αγιασμό, εἶναι ἄσχετη

ὁ θρησκευτικὸς ἀποχρωματισμὸς πού χαρακτηρίζει τὴν ἐποχὴ μας ἐπηρεάζουν τὸ σύνολο τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ, ὅπως εἴπαμε. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ δημιουργεῖ πρόσθετη πρόκληση στὴ σύγχρονη Ἐκκλησία καὶ τοὺς λειτουργοὺς τῆς. Στὴν περίπτωση αὐτῆ, μποροῦμε νὰ πούμε ὅτι ἡ ἐποχὴ μας εἶναι ἀντίστοιχη μὲ τὴν ἐποχὴ τῶν μεγάλων Προφητῶν καὶ ὅτι οἱ σύγχρονοι φορεῖς τοῦ προφητικοῦ ἀξιώματος καλοῦνται νὰ ἀσκήσουν τὸ χάρισμά τους αὐτὸ «ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἠλιού» (Λουκ. α' 17). Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι ἡ προφητικὴ λειτουργία τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ διευρυνθεῖ καὶ νὰ ἀσκηθεῖ στὰ εὐρύτερα σύνολα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτῆ, μποροῦμε νὰ μιλοῦμε γιὰ ἓνα

«ἐπανευαγγελισμὸ» τῶν χριστιανῶν...

6. Στὸ ἐλεύθερο ἑλληνικὸ Κράτος (ἀπὸ τὸ 1850), ἡ κατῆχησις τῶν παιδιῶν, γιὰ λόγους ἀδυναμίας τῆς Ἐκκλησίας, ἀνετέθη στὴ δημόσια Ἐκπαίδευση (μάθημα θρησκευτικῶν). Ὁ θεσμὸς αὐτὸς λειτούργησε θετικὰ, μέσα στὰ πλαίσια τῆς ἀγροτογεωργικῆς, παραδοσιακῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας. Στὴ σύγχρονη ὁμως ἐκκοσμηκευμένη ἐποχῆ, ὁ θεσμὸς αὐτὸς ἀποδεικνύεται ἀνεπαρκῆς. Ἡ δημιουργία, ἐξάλλου, στὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰῶνα, τοῦ θεσμοῦ τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, ἀπέδωσε μὲν πολλοὺς καρπούς, κατὰ τὸ πρῶτο μισὸ τοῦ αἰῶνα, κατὰ τὸ δεύτερο ὁμως μισό, ἄρχισε νὰ δυσλειτουργεῖ.

7. Ἀκόμη καὶ ἄθεοι, τόσο οἱ παλαιότεροι ὅσο καὶ οἱ νεότεροι, πού ἔχουν ὡς βασικὴ τους τοποθέτηση τὸν ἱστορικὸ ὕλισμό, ὡς κύριο μέσον τῆς πρὸς τὰ ἔσω καὶ ἔξω δράσης τους, χρησιμοποιοῦν τὸν προφορικὸ καὶ γραπτὸ λόγο, τὴν ὁμιλία, τὴ «διαφώτιση», τὸ σύνθημα.

μὲ αὐτὸν καὶ τηρεῖται εἴτε κανεῖς πρόκειται νὰ κοινωνήσῃ ἀπὸ αὐτὸν εἴτε ὄχι. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν καταλύεται μετὰ τὴν τυχὸν πόση τοῦ ἁγιασμοῦ κατὰ τὴν παραμονή. Ἔχει δὲ τὴν ἀρχὴ τῆς σὺν ἀρχαίῳ ἔθους νὰ προηγεῖται τῶν μεγάλων ἑορτῶν μὲ ἡμέρα νηστείας τῆς ἐκκλησίας ὅλης, εἴτε γιὰ τὸ βάπτισμα τῶν κατηχουμένων, ὅπως κοινῶς λέγεται, ποὺ ἐγένετο κατ' αὐτές, εἴτε, ἀσχέτως μᾶλλον πρὸς αὐτό, ὡς ἕνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς τρόπους ἐξάρσεως τῆς κυρίας ἡμέρας τῆς ἑορτῆς καὶ προπαρασκευῆς γι' αὐτὴν μὲ νηστεία, ἐγκράτεια καὶ προσευχή. Ὅτι δὲ δὲν ἀφορᾷ στὴν πόση τοῦ ἁγιάσματος φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι ὁ ἁγιασμὸς ὄχι μόνον τελεῖται – ἐπομένως καὶ πίνεται – καὶ κατὰ τὴν παραμονή, κατὰ τὸ νεότερο ἔθος, τῆς ὁποίας παραμονῆς δὲν προηγείται ποτὲ νηστεία, καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι συχνὰ συμβαίνει καὶ ἡ παραμονὴ νὰ μὴν εἶναι νηστιμὸς ἡμέρα, ὅταν συμπίπτει μὲ Σάββατο ἢ Κυριακή.

Δὲν προηγείται δηλαδὴ τῆς πόσεως τοῦ μεγάλου ἁγιασμοῦ νηστεία; Βεβαίως, ναί. Ἄλλ' αὕτη δὲν εἶναι νοητὸ νὰ εἶναι αὐστηροτέρα ἢ μακροτέρας διαρκείας ἀπὸ τὴν προβλεπομένη γιὰ τὴν προσέλευση στὴν θεία κοινωνία νηστεία, τὴν λεγομένη «εὐχαριστιακὴ νηστεία». Κι αὕτη, ὅπως καὶ ἄλλοτε μᾶς δόθηκε ἀφορμὴ νὰ γράψουμε, εἶναι σαφὴς καὶ ἀπαράβατος, μὲ μόνη ἐξαιρέση ὅταν ὑπάρχει κίνδυνος θανάτου. Ἡ τελεία δηλαδὴ ἀποχὴ τροφῆς καὶ ποτοῦ ἀπὸ τοῦ δείπνου, ἢ ἀπὸ τοῦ μεσονυκτίου, τῆς προηγουμένης ἡμέρας μέχρι τῆς κοινωνίας, ὁποιαδήποτε ὥρα κι ἂν γίνεται αὕτη, τὸ πρῶτ' ἡδηλαδὴ κατὰ τὶς μὴ νηστιμὸς ἡμέρες καὶ τὸ ἑσπέρας κατὰ τὶς ἡμέρες τῆς νηστείας. Ὅπως δὲ εἶδαμε, ἡ τέλεση καὶ ἡ πόση τοῦ μεγάλου ἁγιασμοῦ προβλέπεται ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ μας τάξη καὶ παράδοση μετὰ τὴν θεία μετάληψη καὶ πρὸ τῆς βρώσεως τοῦ ἀντιδώρου, δηλαδὴ λειτουργικότερα – τὸ ἐπαναλαμβάνουμε – μεταξὺ τῆς ἐκφωνήσεως τῆς εὐχῆς τῆς εὐχαριστίας μετὰ «τὸ πάντας μεταλαβεῖν» («Ὅτι σὺ εἶ ὁ ἁγιασμὸς ἡμῶν...»), κατὰ τὴν παλαιότερα τάξη, ἢ μετὰ τὴν ὀπισθάμβωνο εὐχή, κατὰ τὴν νεότερα, καὶ τοῦ «Εἶη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον...» καὶ τὴν ἐπακολουθοῦσα διανομὴ τοῦ ἀντιδώρου καὶ ἀπόλυση.

Ἡ νηστεία, κατὰ τοὺς πατέρες καὶ τὴν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι «μέγα καλόν». Κινεῖται ὅμως μέσα σὲ ὀρισμένους ἀπὸ τὴν παράδοση προδιαγραφὰς χρόνου καὶ ποιότητος, ποὺ καλούμαστε νὰ προβάλλουμε καὶ νὰ ἀξιοποιου-

με. Ἡ ἐπέκτασή τῆς ὅμως πέραν τῶν ὁρίων αὐτῶν μπορεῖ νὰ ἔχει ἀρνητικὰ ἀποτελέσματα καὶ νὰ ἀποβαίνει τελικῶς εἰς βάρος αὐτοῦ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ εἶναι ὁ ἁγιασμὸς τῶν πιστῶν καὶ ὅλης τῆς δημιουργίας διὰ τῆς μεταλήψεως καὶ τοῦ ραντισμοῦ διὰ τοῦ ὕδατος τοῦ μεγάλου ἁγιασμοῦ τῶν Θεοφανείων. Καλὸς συμβιβασμὸς τῆς παλαιᾶς μὲ τὴν νεότερα παράδοση μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ σύσταση ξηροφαγίας κατὰ τὸ δείπνο τῆς παραμονῆς ὅταν συμπίπτει μὲ Σάββατο ἢ Κυριακή. Ἡ ἐπέκταση δηλαδὴ κατὰ κάποιον τρόπο τῆς εὐχαριστιακῆς νηστείας μέσα σὲ λογικὰ ὅρια.

(Συνεχίζεται)

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Μητροπολίτου Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως Διονυσίου, **ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ, τὸ μέγιστο ἔθνικὸ καὶ ἐκκλησιαστικὸ πρόβλημα**, σχῆμα 11X17,5 ἑκατ., σσ. 32.

Κομψὸ τευχίδιο, ποὺ περιεχει ὁλόκληρη τὴν Εἰσήγησι ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (2.10.1996). Ὁ Σεβ. συγγραφεὴς δὲν ἀρκεῖται στὴν περιγραφή τοῦ προβλήματος, ποὺ εὐστοχα χαρακτηρίζει «μέγιστο» γιὰ τὸ ἔθνος καὶ τὴν Ἐκκλησία. Δὲν ἀνατρέπει ἕναν πρὸς ἕνα τοὺς σύγχρονους «μύθους» ποὺ συνηγοροῦν ὑπὲρ τοῦ τριπτύχου «ἀντισύλληψη - ἐκτροπή - στείρωση». Ἀλλὰ καταθέτει καὶ πρακτικῶς ἐφαρμοσίμες προτάσεις γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος.

Συμεῶν τοῦ Μεταφραστοῦ, **Ο ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ ΚΑΙ ΕΥΓΕΝΙΑΣ**, μετὰ τῶν Ἀσματικῶν Ἀκολουθιῶν τῶν Ἀγίων. Εἰσαγωγή - Μετάφραση - Σχόλια κ.λπ. Γεωργίου Δ. Παπαδημητρίου, Ἀθήνα 1997, σχῆμα 14X21 ἑκατ., σσ. 168.

Δύο ἰδιαίτερα λαοφιλεῖς Ἁγίες Γυναῖκες τῆς Ἐκκλησίας μας, τὴν Αἰκατερίνη καὶ τὴν Εὐγενία, προβάλλει ἡ νέα αὕτη ἔκδοσις. Τὸ κείμενο Συμεῶν τοῦ Μεταφραστοῦ ἀποδίδει στὴ νεοελληνικὴ, παραθέτοντας σχετικὴ εἰσαγωγή, σχόλια, πραγματολογικὰ στοιχεῖα καὶ παραπομπές, ὁ Γ.Δ. Παπαδημητρίου, θεολόγος, φιλόλογος. Εἰκόνες σὲ τετραχρωμία ὠραῖζον τὴν ἔκδοσις, ποὺ συμπληρῶνεται ἀπὸ τὶς Ἀσματικὰς Ἀκολουθίας τους καὶ τὸν Παρακλητικὸ Κανόνα στὴν Ἁγία Αἰκατερίνη.

Η ΚΑΣΙΑΝΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ*

Τού κ. Παναγιώτη Θ. Παπαθεοδώρου, Θεολόγου - Λυκειάρχου

β) Ο ΚΑΝΟΝΑΣ ΤΟΥ Μ. ΣΑΒΒΑΤΟΥ

Στην άσματογραφία της Μ. Έβδομάδος κυριαρχεί τὸ πένθος ἑνὸς θείου γεγονότος. Τὸ πένθος αὐτὸ εἶναι συγκρατημένο. Τὸ ἀργὸ μαρτύριο τοῦ Κυρίου, πὸν διαδραματίζεται, περιγράφεται μὲ μέτρο, πὸν τὸ δίδει ἡ στροφή τῆς ψυχῆς πρὸς τὴν ἀληθινὴ ποιητικὴ σοφία. Στὶς ποιητικὲς στροφές τῶν ἡμερῶν αὐτῶν προβάλλει σ' ὅλη τῆς τῆ μεγαλοπρέπεια ἡ θεϊκὴ μακροθυμία καὶ τὸ ὕψος τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης μπροστὰ στὴν κακότητα τῆς προδοσίας, τὸ μένος τῆς κουστωδίας καὶ τὴν ἀγνωμοσύνη τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἔκφραση ξεχειλίζει στοὺς μεγαλοβδομαδιατικὸς ὕμνους. Τὸ χαρακτηριστικὸ τους εἶναι ἡ μετάπτωση: ἀπὸ τὴν ἠρεμία στὴν πλημμύρα, ἀπὸ τὴ διδασχὴ στὸ ρεῦμα τοῦ πάθους, ἀπὸ τὴν προσευχὴ στὴν ἀγωνία. Οἱ παραστατικὲς εἰκόνες, οἱ χτυπητὲς ἀντιθέσεις, οἱ ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοὶ πὸν χρησιμοποιοῦνται, κάνουν τοὺς ὕμνους πῖδ ἔκφραστικούς. Οἱ ποιητὲς, κάτοχοι τῆς γλώσσας, γνώστες τῆς θεολογίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἔκφραστὲς τῆς πατερικῆς σοφίας, μεταγγίζουν τὴ χριστιανικὴ διδασκαλία στὰ πλήθη τῶν πιστῶν πὸν συρρέουν τὶς μέρες αὐτὲς στοὺς ναούς. Παίρνουν ἀπὸ τὰ χεῖλη τῶν πιστῶν τὴν προσευχὴ καὶ τὴν κάνουν ὕμνο. Αὐτὸς ὁ ὕμνος φτάνει μέχρι τὴν ἀκοή μας μὲ τὰ ἀνεξίτηλα ἴχνη μᾶς εὐαίσθητης διαβάσεως. Οἱ στιγμὲς ἔπαφῆς μας μὲ τὰ κείμενα αὐτὰ εἶναι στιγμὲς ἀγίου βίου. Στοὺς κανόνες πὸν χρησιμοποιοῦνται τὴ Μ. Έβδομάδα στὴν ἐκκλησία ἀπὸ τὴ Μ. Δευτέρα μέχρι τὴ Μ. Παρασκευὴ διαγράφεται ἡ πορεία τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὸ πάθος. Στοὺς κανόνες αὐτοὺς ὁ θάνατος στέκει ἀπόμακρο, ἀλλὰ μοιάζει σὰν νὰ πλησιάζει. Ἡ περίλυπη ψυχὴ τοῦ Ἀθῶου κατάδικου γλυκαίνεται ἀπὸ τὴν ἴδια τῆς τὴν ἠθικὴ δύναμη πὸν δίνει θάρρος στὸν πιστό. «Τὸ συναίσθημα τοῦ ἔκουσίου πάθους προβάλλεται ὡς ψυχολογικὴ καταφυγὴ. Ἔτσι τὸ ὄραμα ἑνὸς Θεοῦ ἀποβαίνει τὸ ἀγιότερο ὄραμα μᾶς ποιήσεως. Τὸ ὄραμα τοῦ ὕψους»¹⁷.

Εἰδικὰ ὁ κανόνας τοῦ Μ. Σαββάτου, πὸν ψάλλεται τὸ βράδυ τῆς Μ. Παρασκευῆς καὶ πὸν ἀρχίζει μὲ τὸ «Κύματι θαλάσσης...» ἔκφράζει τὸ πάθος στὴν ἀνώτερη ἐκδήλωσή του, διατυπώνει τὸ βαθύτατο ἄλγος στὴν κορύφωσή του. Ὁ κανόνας αὐτὸς εἶναι ποιητικότερος ἀπὸ τοὺς κανόνες τῶν προη-

γόμενων ἡμερῶν. Ἐκεῖνοι ἀποτελοῦν τὴν προβαθμίδα καὶ τὸ διάδρομο μᾶς πλοῦσιας ἐμπνεύσεως πὸν θὰ ἀκολουθήσει. Ἐδῶ ἡ παρεμβολὴ χωρίων τῆς ἀγίας Γραφῆς εἶναι περιορισμένη σὲ ἀντίθεση μὲ τοὺς κανόνες τῶν προηγούμενων ἡμερῶν. Τὸν κανόνα τοῦ ὄρθρου τοῦ Μ. Σαββάτου ἔγραψαν τρεῖς ποιητὲς, ὅπως ἔχει γίνε παραδεκτὸ ἀπὸ τοὺς μελετητὲς τοῦ κειμένου. Ὁ Θεόδωρος Πρόδρομος ὡς ἐξῆς καθορίζει τοὺς ποιητὲς τῶν ὠδῶν: «Ὁ παρῶν κανὼν ποιήμα μὲν ἐστὶν ἄχρι καὶ πέμπτης ὠδῆς Μάρκου Ἐπισκόπου Ἰδρουντος, ἐκ δὲ ταύτης ἄχρις ἑνάτης τοῦ μεγάλου ποιητοῦ Κοσμᾶ. Ἄλλὰ πολὺ πρότερον, ὡς ἐξ ἀγράφου ἔχουμε παραδόσεως, γυνὴ τις τῶν εὐπατριδῶν σοφὴ καὶ παρθένος Κασία τοῦνομα τοῦ τε μέλους ἀρηγὸς ἐχημάτισε καὶ τὸν κανόνα συνεπεράνετο' οἱ δὲ ὕστερον μὲν ἀγασάμενοι, ἀνάξιον δ' ὁμως κρίναντες γυναικείους συμμῖξαι λόγοις τὰ τοῦ ἥρωος ἐκείνου μουσουργήματα, τὸ μέλος παραδόντες τῷ Μάρκῳ καὶ τοὺς εἰρημοὺς ἐγχειρήσαντες τὴν πλοκὴν τῶν τροπαρίων τούτῳ μόνῳ ἐπέτρεψαν»¹⁸.

Ὁ Christ στηριζόμενος σὲ ὅσα ἀνωτέρω ἀναφέρει ὁ Θεόδωρος Πρόδρομος παρατηρεῖ ὅτι ἡ Κασιανὴ συνέθεσε μόνον τοὺς εἰρημοὺς τῶν α, γ, δ καὶ ε ὠδῶν ἀπὸ τὸ «Κύματι θαλάσσης...» μέχρι καὶ τὸ «Θεοφανείας Σου, Χριστέ...», ἐνῶ τὰ τροπάρια τῶν ὠδῶν αὐτῶν ἔκαμε ὁ Σαββαίτης μοναχὸς Μάρκος, ὁ μετέπειτα ἐπίσκοπος Ἰδρουντος, σπουδαῖος ὕμνογράφος καὶ μελωδὸς τοῦ 9ου αἰῶνα.

Καὶ ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἄγιορείτης στὸ ἐροτοδρόμῳ του, ὅπου ἐρμηνεύει τοὺς ἱεροὺς κανόνες τῶν Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν ἑορτῶν, μνημονεύει ὡς ποιητὴ τῶν τροπαρίων τῶν τεσσάρων πρώτων ὠδῶν τοῦ κανόνα τοῦ Μ. Σαββάτου τὸν ἐπίσκοπο Ἰδρουντος Μάρκο. Οἱ εἰρημοὶ καὶ τὰ τροπάρια τῶν ὠδῶν στ, ζ, η καὶ θ ἀπὸ τὸ «Συνεσχέθη, ἀλλ' οὐ κατεσχέθη...» μέχρι «Μὴ ἐποδύρου μου, Μῆτερ...» ἀνήκουν στὸν Κοσμᾶ τὸ Μελωδὸ, ἐπίσκοπο Μαΐουμά, πὸν εἶναι μὴ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες ἐκκλησιαστικὲς, θεολογικὲς καὶ ποιητικὲς φυσιογνωμίες τῆς Ὁρθοδοξίας.

(Συνεχίζεται)

17. Θεοδ. Ζύδη, Βυζαντινὴ Ὑμνογραφία, ἔκδ. Νικόδημος, 1978, σελ. 213.

18. Πατρολογία Migne τ. 133, στίχ. 1235 κ.έ.

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 21 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2 τεύχους.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΣΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΕΝΤΥΠΙΑ*

Της κ. ΕΥΤΥΧΙΑΣ ΓΙΑΝΝΟΥΛΑΚΗ, Κοινωνικής Λειτουργού - Θεολόγου

Αποτελέσματα και σκέψεις

Επιλέξαμε, κυρίως, τὸ ἔτος 1996 καὶ στὰ περιοδικὰ ποὺ ἐκδίδονται λίγες φορὲς τὸ χρόνο, κοιτάξαμε καὶ τὶς ἀρχὲς τοῦ 1997. Σκοπὸς μας τὸ ἂν προσεγγίζεται ἡ οὐσία τῆς Κοινωνικῆς Διακονίας ποὺ δὲν εἶναι κάτι τὸ ξένο γιὰ τὴν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία ἀλλὰ ἀρχὴ ποὺ ὁ ἴδιος ὁ ἰδρυτὴς τῆς προάγει στοὺς πιστοὺς του καὶ τοὺς προτείνει ὡς προοπτικὴ ζωῆς -Κρίσης καὶ Σωτηρίας κατὰ τὴ Δεύτερη Παρουσία: τὴν προσφορὰ τροφῆς στὸν πεινασμένο, τοῦ νεροῦ στὸ διψασμένο, τὸ ντύσιμο στὸ γυμνό, τῆς συμπαράστασης πρὸς τὸν ἀσθενή, τῆς ἐπισκέψεως στὸν φυλακισμένο, τῆς φιλοξενίας στὸν ξένο. Αὐτοὺς τοὺς ἕξι προσδιορισμοὺς ἔδωσε στὸ Εὐαγγέλιο τῆς Κρίσεως, Ματθ. 25, 31-45. Καὶ τὸ σημαντικὸ προσδιορίζεται ἀπὸ τὸ ὅτι ταυτίζει τὸν ἑαυτὸ Του μὲ τὸν κάθε «ἐλάχιστο», κατὰ τὴν ρῆση τοῦ ἰδιοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

«Ἐλάχιστος», τελικά, εἶναι ὁ πάρα πολὺ μικρὸς, ὁ πάρα πολὺ λίγος, ἀπὸ τὸ ἀρχ. ἐλάχιστος. Καὶ ὡς ἐλάχιστος ἀδελφὸς ἀναγνωρίζεται, ὅπως προαναφέραμε στὴν ἀρχὴ τοῦ ἄρθρου, ὁποῖος ζεῖ ἔχοντας τὴν ἀνάγκη τοῦ ἄλλου. Ὅποιος εἶναι πολὺ μικρὸς ἀλλὰ συγχρόνως πολὺ σημαντικὸς ἂν παραλληλίσει κανεὶς τὸ ἐλάχιστο τοῦ Εὐαγγελίου τῆς Κρίσεως μὲ τὸν ἴδιο χαρακτηρισμὸ ποὺ δίνει ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς στὸ Ματθ. 5,19, «...τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων».

Σὲ γενικὲς γραμμὲς δὲν βρέθηκαν ἰδιαίτερα ἄρθρα πρὸς τὴν κατεύθυνση ποὺ προείπαμε. Τὰ πρὸς πολυγραμμῆνα εἶναι τὰ θέματα τῶν Βαλκανικῶν χωρῶν, τῶν ναρκωτικῶν καὶ τὰ οἰκολογικά. Ὡς ὕλη τῶν περιοδικῶν καὶ σὲ σύγκριση μὲ ἄλλα θέματα ἱστορικὰ – τῶν συναξαρίων καὶ τὰ ἐθνικά, εἶναι ἐλάχιστα. Σὲ ὅσα ἀπὸ τὰ περιοδικὰ προβάλλεται ἡ αὐτοθυσία τοῦ χριστιανοῦ εἶναι ἀμφίβολο ἂν τὰ παιδιὰ ἀντιλαμβάνον-

ται καὶ προβληματίζονται ἐξ αἰτίας τοῦ τρόπου ποὺ παρουσιάζονται οἱ μεγάλες ἀλήθειες τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ γεγονός ὅτι ἀποφεύγεται δυσάρεστη θεματικὴ στὰ ἄρθρα πόσο μπορεῖ νὰ ἐξυπηρετεῖ τὴν ὠρίμανση τῶν ἀναγνωστῶν; Ἡ ὅσο τὸ δυνατόν πρὸ ὀμαλῆ προσαρμογῆ τῶν νέων στὶς δυσκολίες τῆς ζωῆς πῶς θὰ ἐπιτευχθεῖ, ἂν δὲν ἀξιοποιηθεῖ ἡ ὑπαρξὴ τῶν περιοδικῶν καὶ δὲν ἀρχίζουν ἔστω δειλὰ νὰ παρουσιάζονται ὄχι μόνο οἱ δυσκολίες ἀλλὰ κυρίως ἡ εὕρεση λύσεων;

Οἱ προτάσεις τῶν ἀνθρωπίνων ἐπιστημῶν, καθὼς καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας συγκλίνουν στὴ διάκριση καὶ στὴ σύνεση ποὺ χαρακτηρίζουν τὴν παιδαγωγικὴ, εἴτε εἶναι κοσμικὴ εἴτε ἐκκλησιαστικὴ. Ὡς ἐκ τούτου, θὰ ἦταν χρήσιμο νὰ ἀποφεύγεται ἡ συναισθηματικὴ ὀπτικὴ τῶν γεγονότων τῆς ζωῆς καὶ νὰ διαφανεῖ μιὰ καθολικότερη προοπτικὴ ποὺ προσεγγίζει περισσότερο καὶ καλλίτερα τὴν ἰσορροπία τοῦ ὅλου ἀνθρώπου. Παίρνοντας μέρος στὴ λύση τῶν προσωπικῶν ἀλλὰ καὶ τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων, ἓνα σύνολο λειτουργιῶν ποὺ διαθέτει ὁ ἄνθρωπος, ἀναδύονται λύσεις προσγειωμένες καὶ πραγματοποιήσιμες. Ἀποφεύγεται πλήρως ὁ φόβος γιὰ τὶς δυσκολίες, διατηρεῖται ψυχραιμία. Τὰ λεγόμενα ψυχολογικὰ ἢ ψυχιατρικὰ προβλήματα ἀποφεύγονται καί, τελικά, ὁ ἄνθρωπος εἶναι αὐτὸς ποὺ ἐπλασε ὁ Κύριος: Νὰ μπορεῖ νὰ κυβερνᾷ τὴν γῆ, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του. Χωρὶς νὰ τὸν λυγίζουν οἱ κακουχίες, οἱ ἀντιξοότητες. Νὰ δέχεται τὰ δύσκολα μὲ ψηλὰ τὸ κεφάλι, μακρὰ ἀπὸ δισταγμοὺς καὶ δειλίες. Τὸ παράδειγμα τῆς ζωῆς τῶν μαρτύρων τῆς Ἐκκλησίας μπορεῖ νὰ εἶναι φωτεινὸς σηματοδότης. Γιατί ἡ μαρτυρία καὶ τὸ μαρτύριο εἶναι ποικιλόμορφα καὶ στὴ σύγχρονη ἐποχὴ ἔχουν τὴν μορφὴ ποὺ οἱ περισσότεροὶ γνωρίζουμε. Μπορεῖ τὰ θηρία καὶ οἱ ἵππὸδρομοὶ νὰ μὴν ὑπάρχουν, ἀλλὰ βρίσκεται παντοῦ ἡ κοροϊδία, ὁ

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 25 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2 τεύχους.

ἐμπαιγμός. Ἀκόμη καὶ ἡ διάκριση τῆς ἐπαγγελματικῆς θέσης, ἡ ἔλλειψη ὑποστήριξης ἐφ' ὅσον δὲν εἶναι «ὁ ἡμέτερος».

Ἰσως νὰ μὴν εἶναι καὶ ἄσκοπο νὰ γίνεται κάποια αὐτοκριτικὴ χωρὶς κανεὶς νὰ φοβᾶται νὰ δεῖ τίς κάποιες παραλείψεις του (εἴτε εἶναι φυσικὸ πρόσωπο εἴτε εἶναι μητρόπολη, ἐνορία ἢ σύλλογος). Ἡ αὐτοκριτικὴ πού δὲν ἐμπεριέχει διάθεση δικαιολογίας, ἓνα ὕφος δηλ. ὅπως θέλει μιὰ μάνα νὰ δικαιολογήσει τὸ παιδί της, κερδίζει φίλους, ἴσως καὶ πιστούς.

Μήπως μιὰ συζήτηση μέσφ τῶν ἐντύπων ἔδινε ἰδέες στίς συντακτικὰς ἐπιτροπὰς καὶ ξεκαθάριζε: Τί περιμένουν οἱ ἀναγνώστες; Πῶς δέχονται τὰ ὅσα γράφονται μέχρι τώρα; Τί προτείνουν;

Μήπως εἶναι εὐκαιρία νὰ φανεῖ στὸ θρησκευτικὸ ἐντυπο ἡ πίστη μας σὲ μιὰ ποιμνὴ καὶ ἓνα ποιμένα; Καὶ ἄς σκεφθοῦμε! Μήπως τὸ ὅτι ὅλοι εἴμαστε μέλη τοῦ ἐνὸς σώματος μὲ κεφαλὴ μας τὸ Χριστό μᾶς τοποθετεῖ σὲ κατάστασι ἐγρηγόρησης ὡς πρὸς τὰ κοινά. Ἄλλωστε, κατὰ τὸν πατέρα Ἀλέξανδρο Schmemmann, εἶναι ἀδύνατο νὰ τραβήξουμε μιὰ διαχωριστικὴ γραμμὴ μεταξὺ κοσμικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς. Γιὰ μιὰ ἁρμονικὴ συνύπαρξι τῶν πάντων. Γιὰ μιὰ ἀπόλαυσι δικαιοσύνης, πού μὲ τόσο πόθο ἄφησε ὁ Χριστὸς ὡς παρακαταθήκη γιὰ ὑλοποίησι πάνω στὴ γῆ.

Μέσα στὴν παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας πολλὰς μορφὰς Πατέρων διακόνησαν ὄχι μόνο τὰ πιστὰ μέλη ἀλλὰ καὶ ἀλλόθρησκους, ἐχθροὺς αἰχμαλώτους. Ἐπίσης ὑπῆρξαν Πατέρες πού ὤρθωσαν τὸ ἀνάστημά τους σὲ νόμους σκληροὺς καὶ δυσβάστακτους ἀπὸ τὸ λαό, ἀπαιτώντας ἀπὸ τοὺς αὐτοκράτορες τὴν κατάργησι ἢ τὴν ἀλλαγὴ τῶν νόμων. Σημαντικὸ, ἐπίσης, τὸ ὅτι στὴν Ἀνατολικὴ Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία ἢ διακονία, καὶ μὲ τὴν σημερινὴ ἔννοια ἢ πρόνοια, ἦταν ἔργο τῆς Ἐκκλησίας.

Διαπιστώνουμε, λοιπόν, πῶς ἡ ζωὴ τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν προσευχὴ καὶ τὴν διακονία σύμφωνα μὲ τίς παρακαταθήκας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Θὰ εἶναι ἀκριβὲς ὡς πρὸς τὴν παράδοσι τὸ νὰ ἀτονίσει ἢ ἀποψη πού ἐπικρατεῖ περὶ ἀνωτερότητος τῆς θεωρητικῆς ἐνασχόλησης μὲ τὰ περὶ τὴν θεολογία σὲ ἀντίθεσι μὲ τὴν ἔμπρακτι ἐνασχόλησι

πού εἶναι ἡ Κοινωνία Διακονία. Ἡ ζωὴ τοῦ πιστοῦ ὁλοκληρώνεται ὅταν ἰσχύουν καὶ τὰ δύο.

Θὰ ὠφελοῦσε, ἂν στὴν ὕλη τῶν περιοδικῶν πού κυκλοφοροῦν ὑπάρξουν καὶ θέματα πού προτρέπουν τοὺς ἀναγνώστες σὲ ἔργα διακονίας καθὼς ἐπίσης σὲ σκέψεις καὶ τρόπους ἐπιλύσεως τῶν ἀδιεξόδων αὐτῶν πού ὀδηγοῦν στὸν κοινωνικὸ ἀποκλεισμό, στὴ σύγχρονη φτώχεια, στὴν μετανάστευσι, στὴν προσφυγία.

(Τέλος)

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀντωνίου Γ. Ἀλεβιζόπουλου (†), **Η ΣΚΟΠΙΑ: ΖΩΗΡΟΤΕΡΟ ΦΩΣ Ἡ ΠΥΚΝΟΤΕΡΟ ΣΚΟΤΟΣ**; ἔκδοσι Γ', σχῆμα 14X21 ἐκατ., σσ. 192.

Ὁ ἀείμνητος π. Ἀντώνιος ἐξακολουθεῖ, καὶ μετὰ τὸν θάνατό του, νὰ μάχεται μὲ τὰ βιβλία του τὴν πλάνη καὶ τὴν αἵρεσι. Στὸ παρὸν βιβλίον, χρησιμοποιώντας μόνο ἀθηντικὰς πηγὰς τῶν «μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβά» ἀπὸ διάφορες ἐπίσημες ἐκδόσεις τους, ἀνατρέπει μιὰ πρὸς μιὰ τίς συνεχεῖς ἀντιφάσεις καὶ τίς ψευδοπροφητείες τους. Πολύτιμο βοήθημα ὄχι μόνο στοὺς διακόνους τοῦ ἀντιαιρετικοῦ ἀγώνα, ἀλλὰ καὶ γιὰ ὅσους ἀπὸ τοὺς Ὁρθοδόξους ταλαντεύονται στὴν Πίστι τους, ἢ γίνονται δέκτες προσηλυτιστικῶν ἐπισκέψεων τῶν αἰρετικῶν αὐτῶν.

ΜΙΚΡΟΝ ΙΕΡΑΤΙΚΟΝ, ἔκδοσις Ζ' συμπληρωμένη μὲ παράρτημα, σχῆμα 12X19 ἐκατ., χρυσόδετο, σσ. 128.

Ἡ παρούσα 7η ἔκδοσι τοῦ «Μικροῦ Ἱερατικοῦ» περιέχει, ὅπως καὶ οἱ προηγούμενες, τίς ἱερὰς Ἀκολουθίας: Ἐσπερινού, Ἀρτοκλασίας, Μεσονυκτικοῦ, Ὁρθρου καὶ Προθέσεως τῆ Θ. Λειτουργία τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, Εἰσοδικὰ καὶ Ἀπολύσεις τῶν Δεσποτικῶν ἑορτῶν, τὰ Ἀναστάσιμα ἀπολυτικά καὶ τὰ Δεσποτοθεομητορικὰ κοντάκια. Σὲ Παράρτημα, ὅμως, ἔχουν περιληφθεῖ —γιὰ διευκόλυνσι τῶν ἱερέων— καὶ τὰ ἐπόμενα: Εὐχαὶ συγχωρητικαὶ ἐπὶ ἐξομολογούμενων, Παράγγελμα τοῦ Μεγ. Βασιλείου πρὸς ἱερέα, Τύπος τῆς κανονικῆς συμμαρτυρίας, Περὶ τοῦ πῶς δεῖ ψάλλειν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, Ἀνάγνωσις εὐχῶν, Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελίου, Τελετουργικαὶ ἐπιπτώσεις (ἀπὸ τῆς καταργήσεως τῆς Βασιλείας) καὶ σχετικαὶ Εἰδήσεις περὶ νηστειῶν.

Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΗΣ ΚΡΟΝΣΤΑΝΔΗΣ*

Τοῦ πρεσβ. κ. Δημητρίου Βασιλειάδη

Μιά ἀπό τὶς ἐπίμονες καὶ βασικὲς σκέψεις του ἦταν ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀκολουθία μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ εἶναι τὸ καλύτερο μέσο ἀγωγῆς γιὰ τὴν μόρφωση τῆς χριστιανικῆς ψυχῆς. Οἱ διηγήσεις γιὰ τὸν τρόπο διδασκαλίας του μᾶς δίνουν τὴν ἀφορμὴ νὰ σκεφτοῦμε ὅτι καὶ μέσα στὴν τάξη τοῦ σχολείου προσπαθοῦσε νὰ ἐξηγήσῃ ὅσο μπορούσε πρὸς τὴν ἀκολουθίαν, γιὰ νὰ μὴ στεναχωριούνται τὰ παιδιά ἀργότερα μέσα στὸ νὰό. Στὸ ἡμερολόγιό του σημειώνει σχετικὰ μὲ τὸ θέμα αὐτό:

«Δὲν προέρχεται ἄραγε ἡ ψυχρότης στὴν ἀκολουθία ἀπὸ τὸ ὅτι ἄλλοι δὲν τὴν καταλαβαίνουν καὶ ἄλλοι τὴν νιώθουν μόνο νοησιαρχικὰ χωρὶς ζωντάνια, τὴν στιγμή πού ἡ ἴδια ἡ ἀκολουθία εἶναι καὶ ὑψηλὴ θεωρία τοῦ νοῦ ἀλλὰ καὶ γλυκύτητα τῆς καρδιάς;

Χρησιμοποιοῦσε ἀσυνήθιστα καὶ ζωντανὰ παραδείγματα γιὰ νὰ καταλάβουν τὰ παιδιά τὸν πλοῦτο τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀκολουθιῶν. Βέβαια στὴν ἐποχὴ του ἦταν εὐκολότερη ἡ διδασκαλία τῶν θείων ἀκολουθιῶν γιατί ἡ σλαβονικὴ γλῶσσα ἦταν ἀκόμη ἀρκετὰ γνωστὴ στὸν κόσμο. Ὅμως ἀπὸ ὅλα τὰ δεδομένα βγαίνει τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἰδιαίτερη παιδαγωγικὴ, στὴν ἔντονη προσωπικότητα καὶ στὴν πλήρη κατανόηση τοῦ λειτουργήματός του.

Ὁ π. Ἰωάννης μὲ τὴν φλογερὴ ψυχὴ ἤξερε νὰ ἀνάβει τὸν ἐνθουσιασμό καὶ τὸν ἱερὸ ζῆλο στὰ παιδιά τόσο στὴν ὥρα τοῦ μαθήματος, ὅσο καὶ στὴν ὥρα τῆς ἀκολουθίας. Καλὸ εἶναι νὰ ἀναγνωριστεῖ κάθε παιδαγωγὸς ὅτι ἡ φλογερὴ πνευματικὴ κατάστασις δὲν εἶναι μόνο μιὰ εὐτυχῆς σύμπτωση, ἀλλὰ καὶ μιὰ ἀπὸ τὶς βάσεις κάθε σοβαρῆς παιδαγωγικῆς. Δὲν πρέπει ὅμως στὸ σημεῖο αὐτὸ νὰ φαντασθοῦμε ὅτι ὁ π. Ἰωάννης βασίζονταν μόνο στὴν ἐσωτερικὴ του φλόγα καὶ ὅτι ἦταν στὴ διδασκαλία του ἕνας πρόχειρος αὐτοσχεδιαστής. Ἐντελῶς ἀντίθετα, θεωροῦσε ἀπαραίτητο νὰ ἐτοιμάζεται ὁ διδάσκαλος στὰ μαθήματά του. Ὅπως δὴποτε ὁ ἴδιος προπαρ-σκευαζόταν μ' ἐπιμέλεια. Συμβούλευε τὰ ἐξῆς:

«Διδάσκεις τὰ παιδιά σου ἢ τὰ παιδιά τῶν

ἄλλων, θεώρησε τὴν ἐργασία αὐτὴ σὰν ὑπηρεσία πρὸς τὸν Θεό. Νὰ τὰ διδάσκεις μὲ ζέση μὲ ἐγκαρδιότητα, ἀφοῦ προηγουμένως ἂν ἀναζητεῖς νὰ βρεῖς τρόπους γιὰ μιὰ διδασκαλία σαφὴ, κατανοητὴ, ὀλοκληρωμένη καὶ καρποφόρα»⁴⁴.

Δὲν ὑποτιμοῦσε τὴν ἀξία τῶν ἄλλων γνώσεων καὶ τὰ εἶχε τόσο ζῆλο γιὰ τὴν θεολογικὴ μόρφωση καὶ ἔβλεπε πόσο κουραστικὸ ἦταν στὰ παιδιά τὸ πλῆθος τῶν λοιπῶν μαθητῶν. Εἰδικὰ σὲ κάποιο λόγο δικαιολογεῖ καὶ ἐξηγεῖ λεπτομερῶς τὴν σημασία τῆς διδασκαλίας τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας.

Μερικὲς ἄλλες προσωπικὲς του παιδαγωγικὲς ἀρχὲς ἦταν οἱ ἐξῆς σύμφωνα μὲ ἀναμνήσεις τῶν μαθητῶν του: Νὰ μὴ τιμωρεῖ. Νὰ διδάσκῃ μὲ διαλογικὴ συζήτηση. Νὰ ἐπαναλαμβάνῃ μὲ τρόπο ζωντανὸ ἀναλύσεις τῆς Ἀγίας Γραφῆς συνοδεύοντας τὴν ἐπανάληψη μὲ ἀναγνώσεις ἐκλεκτῶν περικοπῶν. Νὰ ἐπιτρέπει τὶς ἐρωτήσεις τῶν μαθητῶν καὶ νὰ προκαλεῖ συζητήσεις, σὲς ὅποιες ἐπαιρναν μέρος πολλοὶ ἀπ' αὐτούς. Τὸ τελευταῖο ἀποτελοῦσε ἐνθάρρυνση τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς πρωτοβουλίας τῶν μαθητῶν, κάτι πού γιὰ τὴν σύγχρονη ἐπιστήμη εἶναι πολὺ ἐπιανετικό.

Παρ' ὅλα αὐτὰ φαίνεται ὅτι παρέδιδε μαθήματα σύμφωνα μὲ τὸ τότε πρόγραμμα: Στὴν ἀρχὴ Παλαιὰ Διαθήκη, ἔπειτα Καινὴ Διαθήκη καὶ ἀκολουθοῦσε ἡ Λειτουργικὴ, ἡ Κατήχησις καὶ ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία. Ἐνίοτε χωρὶς νὰ καταστρέφει τὸ πλαίσιο τοῦ Ἐπισήμου προγράμματος προσπαθοῦμε νὰ φέρνουμε σὲ στενὴ ἐπαφὴ τὰ διάφορα τμήματα τοῦ κύκλου τῶν μαθητῶν. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ πλησίαζε τὴν λεγόμενη σήμερα συγκεντρωτικὴ μέθοδο. Αὐτὸ φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν μεγάλη παιδαγωγικὴ σημασία πού ἀπέδιδε στὴν ἀκολουθία, καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν ἀγάπη του νὰ μαθαίνει στὰ παιδιά τὴν ζωὴ τῶν ἁγίων, πράγμα πού ἔγινε ἀπὸ τὰ πλαίσια τοῦ συνηθισμένου προγράμματος παραδόσεων.

Ὁ βιογράφος τοῦ ἱερομόναχος Μιχαὴλ γράφει ὅτι⁴⁵ «ὁ π. Ἰωάννης ἂν καὶ σέβεται τόσο πολὺ τὸ κείμενο τοῦ Εὐαγγελίου κατορθώνει καὶ διδάσκει τὸ πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ὄχι ἀπλῶς τὸ γράμμα τῶν κειμένων. Στὰ μαθήματα

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 28 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2 τεύχους.

του διδάσκεται ή Ἱστορία τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ πάνω στήν γῆ καί ὄχι ή ἱστορία τῶν Βασιλέων τοῦ Ἰσραήλ. Περισσότερο ἀπό ὅλα ἐνδιαφέρεται νά ἀφομιώνουν οἱ καρδιές τῶν μαθητῶν τίς ἀλήθειες τοῦ Εὐαγγελίου.

Στή συνέχεια ὁ ἴδιος βιογράφος φέρνει τήν μαρτυρία ἐνὸς μαθητοῦ τοῦ π. Ἰωάννου: «ὁ μπάτιουσα σχεδόν ποτέ δέν μᾶς ἔβαζε μικροὺς βαθμοὺς καί ὁ βαθμὸς 3 (μὲ ἄριστα τὸ 5) στὰ θρησκευτικὰ ἦταν μεγάλη ντροπὴ ἢ προσβολή».

Ἐνας ἄλλος μαθητῆς του ὁ Ν. Β. Σουροβέ-τσου μᾶς πληροφορεῖ ὅτι: «Δέν ὑπῆρχε μαθητῆς ποὺ νά μὴν γνώριζε τὸ μάθημα. Τὴν ὥρα τοῦ μαθήματος ἐπικρατοῦσε ἀπόλυτη ήσυχία στήν τάξη. Περισσότερο ἀλησμόνητο μᾶς ἔμειναν τὰ μαθήματα τῆς δευτέρας τάξεως, ποὺ μᾶς δίδα-σκε Καινὴ Διαθήκη. Μᾶς μετέδιδε τὸν ἐνθου-σιασμὸ τῆς διηγήσεως. Πόσο κοντὰ μᾶς ἔφερεν τὰ γεγονότα τῆς ζωῆς τοῦ Σωτῆρος. Δάκρυα ἔ-βγαιναν ἀπὸ τὰ μάτια του μπάτιουσα ὅταν μᾶς μιλοῦσε γιὰ τὸν σταυρικὸ θάνατο τοῦ Κυρίου... Συχνὰ τὸν ἐρωτοῦσαμε καί ἐκεῖνος ἀπαντοῦσε ὀλοπρόθυμα. Συζήτησε μαζί μας ἀκόμη καί γιὰ τὰ κοινὰ συμβάντα τῆς καθημερινῆς ζωῆς ποὺ ξυπνοῦσαν τὴν περιέργειά μας».

Ὁ ἴδιος μαθητῆς ἀναφέρει καί τὸ ἐξῆς: «Πέρασε ἓνας ἀκόμη χρόνος καί βρεθήκαμε στήν τρίτη τάξη. Ὁ μπάτιουσα ἄρχισε νά μᾶς ἐξηγεῖ τὴν Θ. Λατρεία, τὴν κοινὴ προσευχὴ πρὸς τὸν Πλάστη. Μᾶς εἶπε: «Μέσα στὸν ναὸ βρῖσκεσθε ἐνώπιον τοῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ». Καί αὐτὸ ἦταν γι ἀμᾶς κάτι φοβερὸ καί ἐξαί-σιο.

Δέν μποροῦσε νά μὴν ἔχει καλὴ ἐπίδραση στοὺς μικροὺς ἐφόσον δέν τιμωροῦσε ἀλλὰ συμβούλευε. Ἐπαιρνε ἀκόμη τὸ μέρος τους στὸ συμβούλιο τῶν καθηγητῶν. Ἐδινε ἐγγύηση γιὰ ὅσους κινδύνευαν νά διωχθοῦν ἀπὸ τὸ σχολεῖο, καί ποὺ συνέβαινε συχνὰ τὰ παιδιὰ αὐτὰ νά διορθώνονται.

Ἡ ἐλεύθερη συγκαταβατικὴ του πάνω στὰ παιδιὰ δέν ἐσήμαινε ὅτι ἀρνιόταν ὅλα τὰ παιδα-γωγικὰ μέσα ἐπιβολῆς.

Τέλος, δέν πρέπει νά λησμονήσουμε ὅτι ὁ π. Ἰωάννης εἶχε τὴν εὐκαιρία νά εἶναι ἐξομολόγος τῶν μαθητῶν του. Ἡ ἐξομολογητικὴ του ἰκανό-της ἦταν τόσο μεγάλη, ὥστε σ' αὐτήν, παράλλη-λα μὲ τὴν ἱαματικὴ του προσευχὴ, ὠφέλησε τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς δόξης του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο

Ἡ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΩΣ ΤΟΥ

Στὴν ἐποχὴ τοῦ π. Ἰωάννου τῆς Κρονστάν-δης πολλοὶ λίγοι θὰ ἀποφάσιζαν ν' ἀλλάξουν τὴν καθιερωμένη κακὴ συνήθεια τῆς ἀραιῆς ἐ-ξομολογήσεως. «Ὁ π. Ἰωάννης ἦταν ἓνα ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἐκλόνισε τὴν συνήθεια καί ἄνοιξε καινούργιος δρόμος στὸν τομέα αὐτό.

Ὁ π. Ἰωάννης τῆς Κρονστάνδης ἀπεσπᾶ σὲ πολλὰ τὴν κοινὴν προσοχὴ, ὅσον ἀφορᾷ τὸ μυ-στήριο τῆς ἐξομολογήσεως, πρῶτον, γιὰ τὸν τρόπο τῆς ἀτομικῆς ἐξομολογήσεως, δεύτερον γιὰ τὴν ἀνακαίνιση ποὺ ἔκανε στήν ὁμαδικὴ ἐ-ξομολόγηση, καί τρίτον γιὰ τὸ πλῆθος τῶν πι-στῶν, τοὺς ὁποίους συχνὰ ἐξομολογοῦσε καί κοινωνοῦσε.

Ἀναφέρεται λοιπόν, πὼς «στὴν ἀρχὴ τῆς ποιμαντικῆς δράσεως, ὅταν ἡ ἐξομολόγησης ἐ-κτὸς τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς ἐσπάνιζε, ὁ π. Ἰωάννης ἀφιέρωνε πολὺ χρόνο γιὰ τὸν κάθε χριστινὸ ποὺ μετανοοῦσε γιὰ τίς ἁμαρτίες του. Αὐτὸ ποὺ ἔκανε δέν ἦταν μιὰ ἀπλὴ τυποποιημέ-νη ἐξομολόγησης, ἀλλὰ μιὰ συστηματικὴ δοκιμα-σία καί ἐξέτασις πνευματικῶν αἰσθημάτων καί θρησκευτικῶν γνώσεων. Καμμιά φορὰ ὁ μπά-τιουσα διέθετε ὀλόκληρες ὥρες στὶς συζητή-σεις κατὰ τὴν ἐξομολόγηση καί ἀναβάλλοντας τὴν λύση τῶν ἁμαρτιῶν ἀνάγκαζε τοὺς πιστοὺς νά ἔρχονται καί δεύτερη καί τρίτη φορὰ. Μὲ τὰ χρόνια ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐξομολογουμένων μεγάλ-ωνε ἀλματωδῶς. Ἀναγκάστηκε τότε νά ἐξομο-λογῇ ἑκατοντάδες πιστῶν»⁴⁶.

Μιὰ βιογραφία του ἀναφέρει ὅτι τὸ 1890 τοῦ ζητοῦσαν ἐξομολόγηση 150 ἕως 300 ἄτομα κα-θημερινά. Τὴν Μ. Τεσσαρακοστὴ ὁμοῦ ὁ ἀριθ-μὸς αὐτὸς ἔφτανε τίς 5 ἕως 6 χιλιάδες ἡμερη-σίως. Μερικὲς φορὲς ἀπαγόρευε σὲ ὀρισμένους τὴν Θ. Κοινωνία: «Πρῶτα διόρθωνε τὴν ζωὴ σου, ἔλεγε, καί μετὰ πλησίασε τὰ Ἅγια Μυ-στήρια».

Καθὼς περνοῦσαν τὰ χρόνια ἐξομολογοῦσε ὀλοένα καί περισσότερους. Ὅλο καί συχνότερα ἀναγκαζόταν νά ἐξομολογεῖ μέχρι τὸ πρωῖ. Τό-τε πλέον ἀποφάσισε νά ἐφαρμόσῃ τὴν κοινὴ ἐ-ξομολόγηση. Ἡ προϊσταμένη τῆς ἐκκλησιαστι-κῆς ἀρχῆς τοῦ ἐπέτρεψε αὐτὸ σὰν ἐξαιρετικὴ περίπτωση.

Στὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του ὁ π.

Ἰωάννης ἀναγκαζόταν νὰ περιορίζει τὴν ἀτομικὴ ἐξομολόγησι μόνον σὲ εἰδικὲς περιπτώσεις. Δὲν ἀπαιτοῦσε ἰδιαίτερη προετοιμασία γιὰ τὴν ἐξομολόγησι, δηλαδὴ νηστεία μιᾶς ἑβδομάδος, τακτικὴ παρακολούθησι τῶν ἀκολουθιῶν στὸ ναὸ κ.τ.λ., ὅπως συνηθίζοταν. Μερικὲς ἑκατοντάδες πιστῶν ἔκαναν τακτικὴ ἐξομολόγησι καθ' ὅλη τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς ἦταν κάτοικοι τῆς Κρονστάνδης καὶ τῆς Πετροπόλεως. Οἱ ὑπόλοιποι, ποὺ ζοῦσαν μακριά, προσπαθοῦσαν τουλάχιστον μιὰ φορὰ τὸν χρόνον νὰ ἐξομολογηθῶν σ' αὐτόν, ἐνῶ τὶς ἄλλες φορὲς πῆγαιναν στοὺς πνευματικοὺς τῶν περιοχῶν τους. Αὐτὸς ὁ κύκλος τῶν χριστιανῶν, τοὺς ὁποίους συχνὰ ἐξομολογοῦσε καὶ κοινωνοῦσε ὁ π. Ἰωάννης, ἦταν ὁ πιὸ πολῦτιμος καρπὸς τῆς ἐξομολογητικῆς τακτικῆς του. Αὐτὸς ὁ κύκλος ἔγινε ὁ πρῶτος κρῖκος μιᾶς ζωντανῆς ἀλυσίδας, ἡ ὁποία διαδοχικὰ φτάνει μέχρι καὶ σήμερα. Ἀναπτύχθηκε ἔτσι ἡ παράδοσις τῆς συχνῆς μετανοίας καὶ Θ. Μεταλήψεως. Βασικὸς θεμελιωτὴς αὐτῆς τῆς παραδόσεως εἶναι ὁ π. Ἰωάννης.

Πολλὰ ἄτομα δὲν ἔκαναν τίποτε χωρὶς νὰ τὸν συμβουλευτοῦν καὶ ἔτσι κατὰ κάποιον τρόπο ἦταν γι' αὐτοὺς ἕνας «στάρετς», στὸν ὁποῖο ἔκαναν ὑπακοή. Γνωρίζοντας ὅμως τὴν μορφὴ τῆς ζωῆς του δὲν μπορούμε νὰ μὴ συμφωνήσουμε μὲ τὰ λόγια τοῦ πρωτοπρεσβυτέρου Γ. Σαβέλσκυ ὁ π. Ἰωάννης δὲν εἶχε οὔτε τὸν χρόνον οὔτε τὰ μέσα γιὰ μιὰ συστηματικὴ πνευματικὴ φροντίδα. Ὅμως ὁ ποιμαντικὸς φωτοστέφανός του ἔκανε νὰ μπαίνη βαθειὰ μέσ' τὴν ψυχὴ ὁ κάθε του λόγος. Μερικὲς φορὲς ἦταν ἀρκετὸ ἔνα βλέμμα του ἢ μιὰ του λέξι, γιὰ νὰ μεταβάλλει καὶ θὰ θεραπεύσει, κάποια ταραγμένη ψυχὴ⁴⁷.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ἀντὶ ἐπιλόγου ἐδῶ παραθέτουμε ἕνα ἀπόσπασμα μιᾶς ἀπὸ τὶς συνομιλίαις ὅπου εἶχε μὲ τὴν Ἠγουμένη Ταῖσία τὴν πνευματικὴν του κόρη⁴⁸:

«Ἠγούμ. Ταῖσία: Ναί, ὅπωςδήποτε ἐργάζεστε ἀξιοθαύμαστα! Προσφέρετε τὸν ἑαυτὸ σας θυσία στὸν λαὸ ξεχνώντας τὸν ἑαυτὸ σας ἐντελῶς.

Πατὴρ Ἰωάννης: Καλά, αὐτὸ εἶναι ἴσως κάπως ὑπερβολικόν. Στὴν πραγματικότητά ἀγωνίζομαι ἀνάλογα μὲ τὶς δυνάμεις μου καὶ μὲ τὴν

βοήθεια τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Προετοιμαζόμενοι γι' αὐτὸ τὸ ἔργο τότε ποὺ χειροτονήθηκα ἱερέας. Οἱ ποιμένες, ποὺ εἶναι διάδοχοι τῶν Ἀποστόλων τότε ποὺ χειροτονήθηκα ἱερέας. Οἱ ποιμένες, ποὺ εἶναι διάδοχοι τῶν Ἀποστόλων πρέπει νὰ ζοῦν γιὰ τὸ ποιμνίον τους καὶ ὄχι γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς τους «Ἐμεῖς ἐστέ τὸ ἄλας τῆς γῆς ἔαν δὲ τὸ ἄλας μωρανθῇ ἐν τίνι ἀλισθήσεται; (Ματθ. 5,13).

Ἠγ. Ταῖσία: Ἐξέρω Μπάτιουσκ, ὅτι ἔχετε ἤδη μιὰ πολὺ μακρὰ προὔπηρεσίαν στὴν ἱερωσύνη. Γιατὶ ἀποφασίσατε νὰ φανήτε πλατύτερα στὸν κόσμον μόνον τώρα τελευταία;

Πατὴρ Ἰωάννης: Τότε ἦταν ἀκόμη καιρὸς προετοιμασίας. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ βγῆ κανεὶς νὰ ἀγωνισθῇ, ἂν δὲν ἔχει προηγουμένως προετοιμασθῇ καὶ ἀποκτήσῃ πείρα;

Ἠγ. Ταῖσία: Ναί, δὲν στάθηκε εὐκόλο, τώρα ὅμως στέκεστε ψηλότερα ἀπ' ὅλους τοὺς πειρασμοὺς καὶ τὰ πάθη ποὺ ἂν τολμήσουν νὰ σᾶς προσβάλουν, θὰ συντριβοῦν πάνω στὸν βράχον τῆς πίστεως καὶ τῆς χάριτος, ποὺ ἔχετε μέσα σας.

Πατὴρ Ἰωάννης: Αὐτὸ πάει πολὺ! -ψηλότερα ἀπ' ὅλους τοὺς πειρασμοὺς καὶ τὰ πάθη; Δὲν εἶμαι ἀπαθής. Ὅπως ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ» καὶ ἡ χάρις Αὐτοῦ ἢ εἰς ἐμὲ οὐ κενὴ ἐγενήθη» (Α' Κορ. 15,10) μὲ ἐνισχύει καὶ μ' ἐνθαρρύνει πάντα. Αὐτὸ, ποὺ ἐμεῖς ἔχουμε δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἀδυναμίαις καὶ ἁμαρτίαις. Ἡ ἰκανότητά μας νὰ ὑπηρετοῦμε εἶναι καὶ αὐτὴ δοσμένη ἀπὸ τὸν Θεόν. (Τέλος)

44. Αὐτόθι σελ. 61.

45. Αὐτόθι σελ. 62.

46. Ὅρα «Ἰωάννης τῆς Κρονστάνδης» ἐκδ. Ἰ. Μ. Παράκλητου σελ. 87.

47. Αὐτόθι σελ. 93.

48. Αὐτοβιογραφία «Ἠγουμένη Ταῖσία» ἐκδ. «Τὸ Ἅγιον Ὅρος» σελ. 295.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ, ἔκδοσις Η' μὲ νέα στοιχειοθεσία, σχῆμα 12X17 ἑκατ., χρυσοδέτο, σσ. 56.

Εὐχρηστο στοὺς ἱερεῖς καὶ ἱεροψάλτες τευχίδιον, μὲ δίχρωμη ἐκτύπωση καὶ εὐανάγνωστα γράμματα, περιέχει τὶς Ἀκολουθίας τοῦ Ἀρραβῶνος καὶ τοῦ Γάμου, τὴν Εὐχὴ «ἐπὶ λύσιν στεφάνων τῆ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ», τὰ Κεφάλαια περὶ διγάμων, καὶ τὶς Ἀκολουθίας «εἰς Δίγαμον» καὶ «ἐπὶ ἐπανασυστάσει Γάμου διαζευχθέντων».

ΟΙ 37 ΑΓΙΟΙ ΒΑΣΙΛΕΙΟΙ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ*

Τοῦ Δρος ΚΩΝΣΤ. Μ. ΚΟΝΤΑΞΟΠΟΥΛΟΥ
Διευθυντοῦ Ἰατροῦ Ἀσκληπιείου Νοσοκομείου Βούλας

Ἅγ. Βασίλειος ὁ ἐν Μόσχᾳ θαυματουργὸς (1552),
μακάριος (2 Αὐγούστου).

Ἅγ. Βασίλειος τοῦ Κουμπένσκ (15ος αἰώνας), μα-
κάριος (2 Αὐγούστου).

Ἅγ. Βασίλειος ὁ διὰ Χριστὸν σαλὸς (2 Αὐγού-
στου).

Ἅγ. Βασίλειος ὁ ἐν Ἰβηρίᾳ, Ὁσιος (13 Σεπτεμ-
βρίου).

Ἅγ. Βασίλειος ὁ Ὁσιος (26 Ὀκτωβρίου).

Ἅγ. Βασίλειος ὁ Ὁσιος (18 Νοεμβρίου).

Ἴσως ὁ Ἅγιος αὐτὸς Βασίλειος νὰ εἶναι ὁ
θεῖος τοῦ Ἁγίου Εὐστρατίου τοῦ θαυματουργοῦ,
ποῦ ἡ μνήμη του τιμᾶται στίς 9 Ἰανουαρίου.

Ἦταν μοναχοὶ στὴν ἴδια Μονὴ τῶν Ἀγαύρων
ποῦ βρισκόταν στὸ ὄρος τοῦ Ὀλύμπου.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ

Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Μάρτυρες Ἅγ. Βασίλειο τὸν
Πρεσβύτερο ἀπὸ τὴν Ἄγκυρα (22 Μαρτίου) καὶ
τὸν Ἅγ. Βασίλειο τὸν Διάκονο (28 Νοεμβρίου)
ποῦ ἤδη ἀναφέρθηκε ἡ ζωὴ τους, ὑπάρχουν καὶ οἱ
ἀκόλουθοι ἑννέα:

Ἅγ. Βασίλειος, ὁ Μάρτυρας ἐξ Ἄγκυρας (2 Ἰα-
νουαρίου).

Καταγόταν ἀπὸ τὴν Ἄγκυρα καὶ ζοῦσε ἐκεῖ
στὰ χρόνια τοῦ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου (360-
363). Σεβόταν πολὺ τὸν Χριστὸ καὶ ἐκήρυττε τὴν
χριστιανικὴ διδασκαλία. Γι' αὐτὸν τὸν λόγο συνε-
λήφθη καὶ ὁμολόγησε τὴν πίστη του μπροστὰ στὸν
ἡγεμόνα Σαπορνίλο. Αὐτὸς διέταξε νὰ τὸν βασανί-
σουν καὶ μετὰ τὸν μετέφεραν ἀπὸ τὴν Ἄγκυρα
στὴν Κωνσταντινούπολη. Ἐκεῖ βασανίσθηκε ἀκόμα
πιο χειρότερα. Ἐπειτα τὸν ἔστειλαν δέσμιο στὴν
Καισάρεια ὅπου ὁ τοπικὸς ἄρχοντας τὸν καταδί-
κασε σὲ θηριομαχία.

Ἐνῶ δὲ βρισκόταν μέσα στὸ στάδιο καὶ προσ-
ευχόταν, τὸν κατασπάρραξε μία λέαινα. Ἔτσι αὐτὸς
ἀπεβίωσε μαρτυρικά. Τὰ λείψανά του συνέλεξαν
κάποιοι συγγενεῖς του καὶ τὰ ἔθαψαν μετὰ τιμῆς σὲ
ἓνα τόπο ἐπίσημο, ὅπου ἀργότερα ἔκτισαν καὶ ναὸ
ἐπ' ὄνόματί του.

Ἅγ. Βασίλειος ἡγούμενος Μονῆς τοῦ Σωτήρος στὴ
Ρωσία, Ὁσιομάρτυρας (4 Μαρτίου).

Αὐτὸς ὁ Ἅγιος Βασίλειος μαζί μετὰ τὸν Ἰωάσαφ
τὸν ἡγούμενο τῆς Μονῆς Σβιατογκόρ, δηλαδὴ τοῦ
Ἁγίου Ὁρους στὸ Πσκοφ, θανατώθηκαν μαρτυρι-
κῶς ἀπὸ τοὺς Λατίνους τὸ 1299.

Ἅγ. Βασίλειος ὁ Μάρτυρας (17 Ἰουνίου).

Ἦταν συμπολίτης μετὰ τὸν Διάκονο Ἰσαυρο. Καὶ
οἱ δύο ἦταν ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, στὰ χρόνια τοῦ αὐτο-
κράτορα Νουμεριανοῦ (283-284). Ὁ Ἰσαυρος πα-
ρέλαβε μαζί του τοὺς συμπολίτες του Βασίλειο καὶ
Ἰννοκέντιο καὶ πῆγαν στὴν Ἀπολλωνία ποῦ ἦταν
μία πόλη στὴν Ἀλβανία. Ἐκεῖ βρῆκαν τοὺς χρι-
στιανοὺς Φήλικα, Ἐρμεία καὶ Πελεγρίνο ποῦ κρυ-
βόταν μέσα σὲ ἓνα σπήλαιο. Αὐτοὺς τοὺς κρυπτο-
μένους χριστιανοὺς ἐστήριξε στὴν πίστη τοῦ Χρι-
στοῦ ὁ Ἰσαυρος. Ὅταν ἦλθαν οἱ συγγενεῖς τους
γιὰ νὰ τοὺς ἀποσπᾶσουν ἀπὸ τὴν χριστιανικὴ ἐπι-
κοινωνία μετὰ τὸν Ἰσαυρο, αὐτοὶ ἀρνήθηκαν καὶ ἔ-
μειναν ἐκεῖ. Τότε αὐτοὶ τοὺς κατήγγειλαν σὰν χρι-
στιανοὺς στὸν ἔπαρχο Τριπόντιο.

Ὁ φανατισμένος εἰδωλολάτρης Τριπόντιος μό-
λις ἔμαθε ποῦ κρυβόταν, τοὺς συνέλαβε καὶ κατό-
πιν ἔδωσε διαταγὴ νὰ τοὺς ἀποκεφαλίσουν.

Τὸν Ἰσαυρο, τὸν Βασίλειο καὶ τὸν Ἰννοκέντιο
τοὺς ἔστειλε στὸν γιό του Ἀπολλώνιο, ὁ ὁποῖος
ἀφοῦ πρῶτα τοὺς ὑπέβαλε σὲ πολλὰ βασανιστήρια
μετὰ τοὺς ἀποκεφάλισε.

Ἅγ. Βασίλειος ὁ Μάρτυρας (6 Ἰουλίου).

Ὁ Ἅγιος αὐτὸς Βασίλειος ἐμαρτύρησε μαζί μετὰ
ἄλλους ἑβδομήντα μάρτυρες στὴ Σκυθούπολη. Οἱ
70 αὐτοὶ μάρτυρες στὴ Σκυθούπολη ἐκτὸς ἀπὸ τίς
6 Ἰουλίου, ἐορτάζονται καὶ στίς 28 Ἰουνίου.

Ἅγ. Βασίλειος ὁ Ὁσιομάρτυρας ὁ Ρῶσος (11 Αὐ-
γούστου).

Μαρτύρησε μαζί μετὰ τὸν Ἅγιο Θεόδωρο. Ἦταν
Μοναχοὶ τῆς Λαύρας τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου τοῦ
Κιέβου τὸν 11ο αἰώνα. Ἡ μνήμη τους γιορτάζεται
ἐκτὸς ἀπὸ τίς 11 Αὐγούστου καὶ στίς 28 Σεπτεμ-
βρίου, ποῦ εἶναι ἡ σύναξη ὅλων τῶν Ἁγίων τῆς
Λαύρας τοῦ Κιέβου.

Ἅγ. Βασίλειος ὁ ἐν Μεγάροις (16 Αὐγούστου).

Ὁ Ἅγιος Βασίλειος ὁ Μάρτυρας, εἶναι ἕνας

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 23 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2 τεύχους.

Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἐκπαίδευση: ἡ ἱστορία, τὸ παρὸν καὶ οἱ προοπτικὲς*

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΗ ΑΝΤ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ

Ἡ ἀνάγκη ἐπιμόρφωσης τοῦ κλήρου ὁ ὁποῖος δὲν εἶχε λάβει γυμνασιακὴ παιδεία, καλύφθηκε μὲ τὸν εἰδικὸ Ν. 346/1979, «Περὶ τρόπου πληρώσεως ἐφημεριακῶν τιῶν θέσεων καὶ συστάσεως εἰδικῶν σχολῶν Ἱερατικῆς Μορφώσεως». Μὲ αὐτὸ τὸ νόμο ἐπετράπη ἡ χειροτονία ἀποφοίτων Δημοτικοῦ Σχολείου σὲ δυσπρόσιτα χωριὰ καὶ θεσμοθετήθηκε ἡ λειτουργία ἐτήσιων Ἱερατικῶν Σχολῶν γιὰ τὶς ἀνάγκες τῶν κατὰ τόπους Μητροπόλεων. Ἡ φοίτηση στὰ Μέσα Ἐκκλ. Φροντιστήρια (Ἐκκλ. Γυμνάσια) ἐπετράπη σὲ ὄσους ἔχουν συμπληρώσει τὸ 16ο ἔτος τῆς ἡλικίας τους καὶ εἶναι ὑποψήφιοι κληρικοί (ἄρθρ. 1, παράγρ. 2, τοῦ Π.Δ. 178/1976) καὶ γιὰ ὄσους κληρικούς ἐνδιαφέρονταν νὰ συμπληρώσουν τὴ γυμνασιακὴ τους μόρφωση. Ἡ σταδιακὴ κατάργηση τῶν Ἀνωτέρων Ἐκκλ. Φροντιστηρίων, γιὰ ὄσους εἶχαν ἀπολυτήριον ἰσάξιον μὲ τὸ ἀπολυτήριον τοῦ Λυκείου, ἀντισταθμίσθηκε ἀπὸ τὴ λειτουργία τῆς Δ' τάξης τῶν Ἐκκλ. Λυκείων⁴².

Ὁ διοικητικὸς καὶ ἐκπαιδευτικὸς διαχωρισμὸς τοῦ παλαιοῦ Γυμνασίου σὲ τριτάξιον Γυμνάσιον καὶ Λύκειον, ἐπέβαλε τὴν ἐναρμόνιση τῆς ἐκκλ. ἐκπαίδευσης μὲ τὸ ὅλο νομοθετικὸ πλαίσιον ποὺ εἰσήγα-

γε ὁ Ν. 309/1976. Διὰ τοῦ Π.Δ. 1025/1977 στὴν πράξη καθορίσθηκε ὡς μοναδικὸς τύπος ἐκκλ. ἐκπαίδευσης τὸ Τετρατάξιον Ἐκκλ. Λύκειον. Ἡ δημιουργία ἀποκλειστικὰ καὶ μόνον Ἐκκλ. Λυκείων ἔλυσε ἐν μέρει τὸ πρόβλημα τῆς συνειδητῆς εἰσόδου τῶν μαθητῶν στὴν ἐκκλ. ἐκπαίδευση, καθὼς τὸ ὄριο ἡλικίας ἐγένετο τουλάχιστον τὸ 15ο ἔτος. Ἡ ἀλλαγὴ τοῦ ἔτους ἐνταξίσεως τοῦ μαθητῆ στὴν ἐκκλ. ἐκπαίδευση, κατέστησε τὴν ἐπιλογή τῆς πράξεως περισσότερο ὄριμη καὶ διαφύλαξε τὸ κύρος τῆς, ἀφοῦ ἐξ αἰτίας τῶν μεγάλων διαρροῶν ποὺ εἶχαν τὰ ἐκκλ. σχολεῖα μετὰ τὸ Δ' ἔτος σπουδῶν, ἡ ἀξιοπιστία τῆς ἐκκλ. ἐκπαίδευσης εἶχε τρωθεῖ βαρῦτατα. Συγχρόνως τὸ Δημόσιον καὶ τὸ Ἐκκλησιαστικὸ ταμεῖον διαφυλάχθηκαν ἀπὸ ἐκεῖνες τὶς περιπτώσεις τῶν μαθητῶν οἱ ὁποῖοι ἐκμεταλλεύονταν τὶς παροχές τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος τῶν ἐκκλ. σχολείων. Ὁ ἀπόφοιτος τῆς Γ' τάξης ἐκκλ. Λυκείου συμμετέχει σὶς εἰσαγωγικὰς ἐξετάσεις γιὰ τὰ Πανεπιστήμια ὅπως καὶ οἱ ἀπόφοιτοι τῶν Κλασικῶν Λυκείων, ἢ μπορεῖ νὰ ἐγγραφῆι στὴν Δ' τάξιν τοῦ Ἐκκλ. Λυκείου. Στὴν Δ' τάξιν μπορεῖ νὰ ἐγγραφῆι καὶ ὁ ἀπόφοιτος τῆς Γενικῆς Μέσης Ἐκπαίδευσης, χωρὶς ἐξετάσεις⁴³. Οἱ ἀπόφοιτοι τῶν Ἐκκλ. Λυκείων συμμετέχουν σὶς ἐξετάσεις γιὰ εἰσαγωγὴν

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 31 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2 τεύχους.

ἀπὸ τοὺς ἕξι Ἁγίους ποὺ ἄθλησαν στὰ Μέγαρα, γιορτάζοντες σὶς 16 Αὐγούστου καὶ εἶναι προστάτες τῆς πόλεως τῶν Μεγάρων. Οἱ νεοφανεῖς αὐτοὶ Ἁγιοὶ Μάρτυρες εἶναι ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Ἁγίον Βασίλειον, οἱ Ἁγιοὶ Σεραφεῖμ, Δωρόθεος, Ἰάκωβος, Δημήτριος καὶ Σαράντης.

Ἡ εὕρεση τῶν τιμίων λειψάνων τους ἐγένετο τὸ 1798 ἀπὸ τὸν νεαρὸ Παῖσιον, ὁ ὁποῖος ἀργότερα χειροτονήθηκε ἱερέας στὴν ἴδια πόλιν, τὸ 1848.

Ἁγ. Βασίλειος ὁ Μάρτυρας (25 Ὀκτωβρίου καὶ 6 Φεβρουαρίου).

Μαρτύρησε μαζί μὲ τὸν Φαῦστο καὶ τὸν Λουκιανόν. Δὲν γνωρίζουμε ἄλλα στοιχεῖα γιὰ τὴν ζωὴν τους, ἀλλὰ μόνον ὅτι θανατώθηκαν μὲ ξίφος.

Ἁγ. Βασίλειος ὁ Μάρτυρας (26 Ὀκτωβρίου καὶ 28 Ὀκτωβρίου).

Μαρτύρησε μαζί μὲ τὸν Ἀρτεμίδωρον. Δὲν γνωρίζουμε ἄλλα στοιχεῖα γιὰ τὴν ζωὴν

τους, παρὰ μόνον ὅτι θανατώθηκαν μὲ ξίφος.

Ἁγ. Βασίλειος ὁ Μάρτυρας (202).

Διέλαμψε εἰς τὴν Ἀφρικήν.

* * *

Ὅλοι οἱ Ἁγιοὶ Βασίλειοι ποὺ ἀναφέρθηκαν ἕως τώρα, οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Ὅσιοι, οἱ Βασιλεῖς, οἱ Ὁμολογητὲς καὶ οἱ Μάρτυρες, εἶχαν ὡς πρότυπον στὴν ζωὴν τους τὸν Σωτῆρα καὶ Κύριόν μας Ἰησοῦ Χριστόν καὶ οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς καὶ τὸν Μεγάλον Πατέρα τῆς Ἐκκλησίας καὶ συνονόματόν τους Μέγα Βασίλειον. Ἐξῆσαν ἐδῶ στὴ γῆν μὴ ζωὴν γεμάτην ἀπὸ ἀγιότητα καὶ σύμφωνα μὲ τὰ ρήματα τοῦ Εὐαγγελίου. Ἐνδεκα ἀπ' αὐτοὺς θυσίασαν τὸ πολυτιμότερον πράγμα γι' αὐτούς, τὴν ἰδίαν τὴν ζωὴν τους, πρὸς χάριν τῆς χριστιανικῆς μας πίστεως. Καὶ τελικὰ ὅλοι αὐτοὶ οἱ μακάριοι ἄνδρες καταξιώθηκαν νὰ καταταγοῦν στὴν μεγάλη χορεία τῶν Ἁγίων τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας μας.

(Τέλος)

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Προσυπογράφουμε, ἀμφοτέραις χερσί!

Τὸ Γραφεῖο Ἀθλητισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἡλείας, μὲ τὴν εὐκαιρία τῶν Ἑορτῶν τῆς Θείας Ἐπιφανείας καὶ τοῦ Νέου ἔτους 1998, ἀπευθύνει χαιρετισμὸ ἀγάπης σὲ ὄλους τοὺς Παράγοντες τοῦ Ἀθλητισμοῦ, στὰ Διοικητικὰ συμβούλια τῶν Ὀμοσπονδιῶν, τῶν Ἐνώσεων, τῶν Σωματείων, τοὺς προπονητές, τοὺς διαιτητές, τοὺς καθηγητές Φυσικῆς Ἀγωγῆς, τοὺς ἀθλητὲς καὶ τίς ἀθλήτριες. Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἡλείας κ. Γερμανὸς καλεῖ «ὄλους καὶ ὄλες εἰς ἐργήγορσιν καὶ τοὺς παρακαλεῖ μὲ ὄλες τίς δυνάμεις τους, σωματικῆς, πνευματικῆς, ἠθικῆς, νὰ συμβάλλουν γιὰ μιὰ καινούργια ἀρχὴ στὸν Ἀθλητισμὸ τῆς Πατρίδος μας. Τῆς Πατρίδος πὸν ἐγέννησε

τὸ Ὀλυμπιακὸ πνεῦμα, ἐστερνίσθηκε τὰ ὑψηλὰ Χριστιανικὰ ιδεώδη καὶ συνέβαλε στὴν διάδοσιν καὶ ἐπικράτησιν αὐτῶν. Τώρα μὲ τὴν ἀνάληψιν τῆς Ὀλυμπιάδος τοῦ 2004 εἶναι εὐκαιρία νὰ καταδείξουμε σ' ὄλον τὸν κόσμον τί πραγματικὰ σημαίνει ἀθλητισμὸς καὶ ἀθλητής.

»Τὸ πρῶτο βῆμα ἄς γίνῃ ἀπὸ τὸν τόπον μας, τὴν Ἡλείαν μας, τὴν Ὀλυμπίαν», συνεχίζει τὴν πρόσκλησίν του ὁ Σεβασμιώτατος. «Νὰ γίνῃ ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰ μας καὶ τὴν στάσιν μας στοὺς ἀγῶνες, στοὺς ἀγωνιστικοὺς χώρους καὶ εὐρύτερα στὴν κοινωνία μας.

»Ἐμεῖς ἄς ἀναστρέψουμε τὰ ἐμφανισθέντα ἀπαράδεκτα φαινόμενα, καὶ ἄς στείλουμε ἀπ' ἄκρου σ' ἄκρου τῆς Πατρίδας μας καὶ σ' ὄλους τοὺς Λαοὺς

στὶς Θεολογικὰς Σχολὰς ἀπὸ εἰδικὴ κατηγορία.

Μὲ τὸ νέο θεσμικὸ πλαίσιο δημιουργήθηκαν 14 Ἐκκλ. Λύκεια, τριετοῦς φοίτησης, σὺν ἑνασ χρόνος προαιρετικῆς φοίτησης στὴν Δ' τάξιν, 4 Ἐκκλ. Γυμνάσια τριετοῦς φοίτησης καὶ 8 Μέσα Ἐκκλ. Φροντιστήρια⁴⁴. Στὸ τέλος τοῦ 1982 λειτουργοῦσαν τὰ Ἐκκλ. Φροντιστήρια (Γυμνάσια): Ἀθηνῶν (Νυκτερινὸ), Καλαμάτας, Καρδίτσας, Καρπάθου, Κατερίνης καὶ Φλώρινας, ὅπως καὶ τὰ Ἐκκλ. Γυμνάσια Ἐάνθης, Πάτμου, Τήνου καὶ Χανίων (10 Γυμνάσια). Τὰ Ἐκκλ. Λύκεια: Βελλᾶς⁴⁵, Βόλου⁴⁶, Καβάλας⁴⁷, Καρπενησίου, Κορίνθου⁴⁸, Λαμίας⁴⁹, Ἐάνθης, Πάτμου⁵⁰, Πατρῶν⁵¹, Ριζαρείου, Τήνου⁵², Φλώρινας, Χανίων⁵³ καὶ τὸ Νυκτερινὸ Ἀθηνῶν⁵⁴ (14 Ἐκκλ. Λύκεια). Ἡ Ἀθωνιάδα Σχολὴ λειτουργεῖ μὲ τὴ μορφή τοῦ παλαιοῦ ἑξατάξιου Γυμνασίου. Τέλος ἡ Ἐκκλ. Παιδαγωγικὴ Ἀκαδημία Βελλᾶς⁵⁵, ἡ Ἐκκλ. Παιδαγωγικὴ Ἀκαδημία Θεσσαλονίκης⁵⁶ καὶ ἡ Ἀνωτέρα Ἐκκλ. Σχολὴ Ἀθηνῶν (Κηφισιάς)⁵⁷.

(Συνεχίζεται)

42. Ὁ Καθηγ. Φιτράκης θεωρεῖ ἀτυχὴ τὴν διάταξιν τοῦ ἀρθροῦ 3, παρ. 3 τοῦ Π.Δ. 1025/77, μὲ τὴν ὁποία καταργήθηκαν τὰ Ἀνωτέρα Ἐκκλ. Φροντιστήρια (Ἐκκλ. Παιδεία, σ. 21). Κρίση ἡ ὁποία θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ μάλλον ὑπερβολικὴ ἂν σκεφθοῦμε ὅτι ἡ χρηστικὴ ἀξία τῶν Ἀνωτέρων Ἐκκλ. Φροντιστηρίων εἶχε οὐσιαστικὰ ἐκλείψει μέσα στὰ πλαίσια τῶν νέων νομοθετικῶν ρυθμίσεων.

43. Συνοψίζοντας ὁ Καθηγ. Βλάσιος Φειδᾶς θεωρεῖ τὰ ἀκόλουθα ὡς τὰ βασικὰ σημεῖα πὸν ἐπικεντρώθηκε ἡ Μεταρρύθμιση τῆς Ἐκκλ. ἐκπαίδευσης: 1. Ἀφειτηρία εἰσόδου σὲ κάθε τύπον Ἐκκλ. Σχολείου ἐγίνε ὑποχρεωτικὰ τὸ 16 ἔτος ἡλικίας. 2. Ὡς βασικὸς τύπος ἐκκλ. ἐκπαίδευσης ἐπιλέχθηκε

νὰ εἶναι τὸ Τετρατάξιο Ἐκκλ. Λύκειο. 3. Τὸ Ἐκκλ. Λύκειο ἐγίνε πολυδύναμη ἐκπαιδευτικὴ μονάδα μὲ τὴ λειτουργία τῆς Δ' τάξης. 4. Ἐνισχύθηκε ἡ στροφὴ τοῦ κλήρου στὴν Ἀνώτερη καὶ στὴν Ἀνώτατη Θεολογικὴ Παιδεία. 5. Δόθηκε λύση στὸ πρόβλημα τοῦ κλήρου τῶν δυσπρόσιτων ἐνοριῶν. 6. Καταπολεμήθηκαν οἱ ἄσκοπεσ δαπάνεσ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας (Ἡ Μεταρρύθμιση, σ. 12-14).

44. Γενικὰ γιὰ τὴν ἐκκλ. ἐκπαίδευση βλ. ΡΕΠ 1 (1978), σ. 361-363. ΡΕΠ 2 (1981), σ. 653-655.

45. ΡΕΠ 4 (1988), σ. 391.

46. Τὸ σχολεῖο αὐτὸ λειτουργεῖ γιὰ πρώτη φορὰ τὸ 1978-79. ΡΕΠ 2 (1981), σ. 651-652. ΡΕΠ 3 (1984), σ. 387-388. ΡΕΠ 4 (1988), σ. 391-394.

47. Τὸ σχολεῖο αὐτὸ λειτουργεῖ γιὰ πρώτη φορὰ τὸ 1978-79. ΡΕΠ 2 (1981), σ. 655.

48. Π. ΜΠΡΑΒΟΥ, Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ Κορίνθου (ΕΣΚ), Ἀθήνα 1992. ΡΕΠ 3 (1984), σ. 386-387.

49. ΡΕΠ 4 (1988), σ. 402-404.

50. ΡΕΠ 2 (1981), σ. 649.

51. Τὸ σχολεῖο αὐτὸ λειτουργεῖ γιὰ πρώτη φορὰ τὸ 1978-79. ΡΕΠ 2 (1981), σ. 655.

52. Τὸ σχολεῖο λειτουργεῖ γιὰ πρώτη φορὰ ὡς Ἀνώτερο Ἐκκλ. Φροντιστήριον τὸ 1966-67. Τὸ 1971 μετετράπη σὲ ἑπτατάξιο Ἐκκλ. Σχολὴ. Ἀπὸ τὸ 1977 λειτουργεῖ ὡς Ἐκκλ. Λύκειο. βλ. ΡΕΠ 2 (1981), σ. 649-651.

53. ΡΕΠ 4 (1988), σ. 394-399.

54. Τὸ σχολεῖο λειτουργεῖ γιὰ πρώτη φορὰ τὸ 1979-80. ΡΕΠ 2 (1981), σ. 655. ΡΕΠ 3 (1984), σ. 385-386.

55. ΡΕΠ 4 (1988), σ. 390.

56. ΡΕΠ 4 (1988), σ. 389.

57. Τὸ 1968 ἰδρύθηκε στὴν Τήνον Ἀνώτερο Ἱερατικὸ Φροντιστήριον, τοῦ ὁποίου τὸ πτυχίον παρεῖχε τὸ δικαίωμα προαγωγῆσιν στὴν Α' Μισθολογικὴ Κατηγορία. Τὸ 1972 μετονομάσθηκε σὲ Σχολὴ Ἱερατικῶν Σπουδῶν καὶ μεταφέρθηκε στὴν Ἀθήνα. Στὸ Ν. 476 (ΦΕΚ 308, τ. Α', 18.11.76) ὑπῆχθη στὸ ΥΠ.Ε.Π.Θ. Μὲ τὸ Π.Δ. 1025 (ΦΕΚ 344, τ. Α', 10.11.77) μετονομάσθηκε σὲ Ἀνωτέρα Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν. Σήμερα ἡ Σχολὴ στεγάζεται στὴν Κηφισιά. βλ. ΡΕΠ 2 (1981), σ. 648. ΡΕΠ 3 (1984), σ. 389.

της γης μήνυμα ενότητας και αδελφοσύνης, προβολής του ύγιους αθλητικού ιδεώδους, προσπαθείας καταργήσεως της βίας και των αντιαθλητικών πράξεων, καλλιέργειας πνεύματος ευγενικής άμιλλας και φιλίας, τιμότητας και ήθους».

Συνάντηση ουσιαστική.

Με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας της Νοτίου Αφρικής Νέλσον Μαντέλα, συναντήθηκε ή Αύτου Θειοτάτη Μακαριότης ο Πάπας και Πατριάρχης Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ. Πέτρος, συνοδευόμενος από τον πρέσβη της Ελλάδος κ. Θεοφανόπουλο και άλλους επισήμους. Ο Πατριάρχης ενημέρωσε τον κ. Μαντέλα για τις δραστηριότητες του Πατριαρχείου στην αφρικανική ήπειρο και εξέφρασε τις ευχαριστίες του για την στήριξη της ελληνικής Ολυμπιακής ύποψηφιότητος από την Νότιο Αφρική αλλά και για την ύποστηριξη του κ. Μαντέλα στο Κυπριακό.

Ο Νοτιοαφρικανός Πρόεδρος εξέφρασε αισθήματα εκτίμησεως και σεβασμού προς τον Πατριάρχη για το έργο της Αλεξανδρινής Εκκλησίας και έπιβεβαίωσε την διάθεση της χώρας του να στηρίξει προς την κατεύθυνση της δικαίας λύσεως του Κυπριακού.

Μπράβο μωρέ παιδιά!

Μια μικρή ομάδα φοιτητών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης συνέταξε και υπέγραψε «Έναν διαφορετικό οδηγό της Θεσσαλονίκης, για να επικοινωνούμε καλύτερα και περισσότερο...», όπως σημειώνουν στην άρχη.

Δροσιά, χιούμορ, χάρη, πνεύμα, γνώση, αίσθημα ευθύνης ανεπτυγμένο, αναβλύζουν από τον «μικρόν τὸ δέμας» πλην όμως αξιολογώτατο από πολλές πλευρές οδηγό, πὸν ἀξίζει σαφώς την κατάφαση και την άποδοχή μας. Έ, αν συνυπολογίσουμε τὸ ὅτι πρὶν ἀπὸ... κάποια, κάμποσα (τί σημασία έχει, τὸ νόημα είναι ταυτόσημο) χρόνια γευθήκαμε τὴ φοιτητικὴ ζωὴ στην ὁμορφὴ Θεσσαλονίκη, τὸ τρισχαριτωμένο αὐτὸ κείμενο τὼν φερέλλιδων παιδιῶν μᾶς χαροποίησε διπλά. Γεύση, ἴχνος γραφῆς, ἀμέσως τώρα:

...Στὸ Πανεπιστήμιο ἐκτὸς ἀπὸ ἀμφιθέατρα, ἔδρες καθηγητῶν, προφορικά, γραπτὰ και ἐργαστήρια, ἔχουμε και μπόλικα (δόξα τῷ Θεῷ) ἀραχτάδικα:

Κυλικεῖο, τό: Χῶρος παρασκευῆς και κατανάλωσης ἀπίστευτων ποσοτήτων καφέ! (Κοντὰ ὑπάρχουν WC για περιπτώσεις ὑπερβολικῆς καφεποσίας). Τοὺς Σ.Σ.Α.Σίτες θὰ τοὺς βρεῖτε στὸ κυλικεῖο τῆς Φιλοσοφικῆς (ὅταν πάτε θὰ μάθετε τὸ γιατί!), πολιτικοὺς - ἀρχιτέκτονες - τοπογράφους - κ.λπ. στοῦ Πολυτεχνείου, πὸν χύμα στοῦ Φ.Μ.Σου. Οἱ γιατροὶ τὴ βρίσκουν κάτω ἀπὸ τὰ πώματα τοῦ ἀνατομείου... Ἄν ἐξεταστικὴ, τότε στῆς Κεντρικῆς Βιβλιοθήκης (τὸ πρῶτὶ για τοὺς ἐρχόμενους ἀπὸ κέντρο, στάση για τυρόπιτα στῆς Θεολογικῆς)...

Γυμναστήριο, τό: Νὰ πέσουν οἱ καλοκαιρινοὶ σκεμπέδες (βγάλτε κάρτα). Για ὅσους θέλουν καὺση λίγων θερμίδων, στὸ ὑπόγειο τῆς Θεολογικῆς λειτουργεῖ σκοπευτήριο (ἀπαιτεῖται κίνηση τοῦ δείκτη κατὰ τὴ βολή). Για τοὺς θερμότερους μήνες, ἔθνικὸ κολυμβητήριο (ἐπὶ τῆς Ἄγ. Δημητρίου)...

Ἐστίες, οἱ: Κινηματογραφικῆς προβολῆς, ποικίλης δραστηριότητες και ἔλληνο-happenings (Πληροφορίες κατὰ καιροὺς σὲ ἀφισσοῦλες).

Πανεπιστημιακὸς ναὸς, ιερέας, ὁ: «Σύμφωνα με τὸ πρόγραμμα στὸν 8ο ὄροφο τῆς Α' Φοιτητικῆς Ἐστίας. Τὶς Πέμπτες ἐξομολογεῖ.

... **Και ἐπιπλέον:** Μόλις φτάνεις στὴ Θεσσαλονίκη διαπιστώνεις αὐτὸ πὸν σὲ λέγαν ὅλοι: σὲ κάθε γωνιά ἀντιστοιχοῦν ἕνα καφέ, ἕνα μπουγατσατζίδικο και ἕνα γυράδικο! Πρόσεξε όμως ὅτι ἀντιστοιχεῖ και ἕνα ναὸς; Σχεδὸν σὲ κάθε ναὸ και γωνιά, στὴ Θεσσαλονίκη, θὰ βρεῖς συντροφικῆς νέων πὸν ψάχνουν (και ψάχνονται) για Ὅρθοδοξία και Χριστὸ σήμερα. Τοὺς θεωρεῖς πωρωμένους;

Οἱ Ὅδηγοὶ Σπουδῶν τὼν Σχολῶν θὰ σὲ ἐνημερώσουν για τὶς ἀκαδημαϊκῆς δραστηριότητες, οἱ κομματικῆς (κατὰ κύριο λόγο) ἐπιτροπῆς φοιτητῶν θὰ σὲ ἐνημερώσουν για τὰ «φοιτητικά», με τὶς παρέες σου θὰ ἐπισκεφθεῖς τὰ περισσότερα ξενυχτάδικα. Κάπου ἀνάμεσα σὲ ὅλα αὐτὰ ἴσως χωρέσει και μιὰ προσπάθεια για πνευματικὴ ἀναζήτηση.

Τὶς Ὅρθόδοξες συντροφικῆς νέων μπορεῖς να τὶς ἐπισκεφθεῖς ἐλεύθερα, και ποιὸς ξέρει, ἴσως σοῦ προκαλέσουν τὸ ἐνδιαφέρον (για τοὺς ἀγγλομαθεῖς, challenge...).

Τὶ θὰ βρεῖς σ' αὐτῆς τὶς ὀρθόδοξες συντροφικῆς;

● Συμμετοχὴ στὴ λατρεία τῆς Ἐκκλησίας μας (Θ. Λειτουργία, ἔσπερινοὶ, παρακλήσεις, ἀγρυπνίες...).

● Ἐλεύθερος διάλογος, συζήτηση. Συνήθως ὕστερα ἀπὸ μιὰ σύντομη εἰσήγηση, ἀρκετῆς συντροφικῆς συζητοῦν για σύγχρονα προβλήματα ἢ για τοὺς ἴδιους τοὺς ἑαυτοὺς τους. Στὴ Θεσσαλονίκη, προξενεῖ ἐντύπωση ὁ μεγάλος ἀριθμὸς ἱερέων με σύγχρονο τρόπο σκέψης, πὸν ἔχει ἀπήχηση σὲ χιλιάδες φοιτητῆς. Οἱ κύκλοι μελέτης Ἁγίας Γραφῆς εἶναι κάτι παρόμοιο, μόνο πὸν τὴν ἀφορμὴ για συζήτηση δίνουν ἀγιογραφικὰ κείμενα.

● Ὅμιλίες ἀπὸ πνευματικοὺς ἀνθρώπους, εἴτε στοὺς χώρους συνάντησῆς τους εἴτε στὸ Πανεπιστήμιο.

● Χορευτικὰ, ομάδες θεάτρου, ομάδες κοινωνικῆς προσφοράς και ὅ,τι ἄλλο βάλει ὁ νοὺς τους...

● Ἐκδρομῆς, ἐξορμησεις και προσκυνήματα, εὐκαιρίες γεμάτες αὐθορμητισμὸ πὸν μποροῦν κυριολεκτικὰ να προκαλέσουν δημιουργικὰ τὴ σκέψη σου...

Στὴ συνέχεια ἀναφέρονται μερικῆς ἀπὸ τὶς συντροφικῆς αὐτῆς (συνολικὰ 21) και ἐπισημαίνεται: *ἂν τὶς γράφαμε ὅλες θὰ ἔπρεπε να μοιράσουμε CD-ROM!*

M. Μελ.